

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Couchsurfing: cestovatelská komunita
v perspektivě multi-sited etnografie

Šárka Paličková

Vedoucí práce: Mgr. Hedvika Novotná

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. května 2015

Paličková Šárka

Ráda bych poděkovala Mgr. Hedvice Novotné, která mi v průběhu psaní této práce poskytovala důležité rady, komentáře a reflexe.

Také děkuji všem informátorům za vstřícnost a ochotu účastnit se výzkumu.

Dále bych chtěla poděkovat Jamesovi za pomoc s transkripcí některých rozhovorů.

Obsah

Úvod

1. Teoretická východiska	7
1.1. Couchsurfing jako téma v odborné literatuře	7
1.2. Virtuální a fyzický prostor	7
1.3. Postmoderní situace člověka	7
1.4. Tekuté lidské vztahy a sítě	9
1.5. Důvěra	10
1.6. Prostor a čas, prostor vlastní a cizí	10
1.7. Globální město jako síť	10
1.8. Mobilita	11
1.8.1. Globálně mobilní aktéři	12
1.9. Individualizace a komunita	12
1.10. Postmoderní identita	13
2. Terén a multi-sited etnografie	15
2.1. Multi-sited etnografie	15
2.2. Terén etnografického výzkumu	16
2.3. Kultura a komunita „na cestě“	17
3. Metodologie výzkumu	19
3.1 Výzkumný problém a otázky	19
3.2 Reflexe výzkumu a výzkumných technik	19
4. Sociální dynamika interakcí	26
4.1 Živé setkání	26
4.2 Nepředvídatelnost situace	26
4.3 Interakce (ne)cizinců	26
4.3.1 Okamžití přátelé	27
4.4. Zaměřené vazby	28
4.4.1. Intuice	28
4.4.2. Výběr aktérů	28
4.5. Intimní setkání já-ty	29
4.6. Přátelé na první pohled	29
4.7. Pomíjivé vazby	30
4.8. Odložený vztah	31
4.9. Reflexe interakce	32
5. Normy	33
5.1. Role host vs. Hostitel	33
5.2. Pohostinnost	34
5.3. Nemobilní aktéři	34
5.4. Disciplinace aktérů	35
6. Aktéři	36
6.1. Rodina	36
6.2. Nováčci	36
6.3. Experti	37
6.4. Aktéři – outsideři	37
6.5. CS jako instituce	38
6.5.1. Ideologie	38
6.6. Neautentický aktér	39
7. Lokální poznání	41
8. Aktivity	43

8. 1. Prostor domova	43
8.2. Aktivity a jídlo	43
8. 3. Sightseeing	44
8.4. Reciproční vztahy	44
8.5. Konverzace	45
9. Mobilita	46
9.1. Imaginární mobilita	46
9. 2. Bytí na cestě	47
9. 3. Globální sociální síť mobilního aktéra	47
9.3.1 Zdroj prestiže	48
10. Vazby v kontextu postmoderní společnosti	50
10. 1. Globální svět jako flow	50
10. 2. Vyvázání z každodennosti	51
10.3. Důvěra	51
10.4. Pozitivní hodnoty	52
Závěr	
Literatura	

Úvod

Cestovat lze různými způsoby, například autostopem. Cestování se většinou dělí na masové a nezávislé. Mým subjektem výzkumu je Couchsurfing (dále CS), který je spíše řazen do druhé kategorie.

CS je tzv. pohostinská virtuální síť, která umožňuje alternativní ubytování v řádu několika dní u lokálních aktérů v jejich domácím prostředí. Místo v hotelu nebo hostelu se člověk ocitá u někoho doma a zadarmo a ještě má navíc šanci dozvědět se určité lokální informace skrze interakce s druhým. „Couchsurfeři“ mají své profily s vlastní charakteristikou a fotografií a „referencí“ od lidí, kteří se již s nimi setkali.

Turismus může být chápán jako určitý motiv či metafora postmoderního života (Bauman 2006).

V následujícím textu jsem se rozhodla zkoumat vazby v postmoderní společnosti na příkladu interakcí aktérů se zkušeností ze sociální reality CS.

Myslím, že CS jako určitá praktika současné společnosti může být aktuální zejména v kontextech postmoderních teorií a úvah o mobilitě či globalizaci.

Práce začíná obvyklou teoretickou částí, ve které představuji koncepty a témata, v rámci kterých jsem subjekt výzkumu uvažovala a poté analyzovala a interpretovala. Dotýkám se témat týkajících se vztahů a blízkosti, důvěry, prostoru a času, globalizace a mobility a také komunity a identity. Klíčovými pro mě byly zejména texty teoreticky uchopující postmoderní dobu (Bauman 2002, 2006, 2013) a empirická práce *Becoming Intimately Mobile* (Bialski, 2012).

Teoretickou část následuje část „Terén a multi-sited etnografie“, která je postupným přechodem k metodologickým východiskům. Práce je kvalitativní empirickou studií, respektive implicitně multi-sited etnografií. V rámci zvoleného teoreticko-metodologického přístupu multi-sited etnografie se pokouším rekonstruovat specifické podmínky mého terénu. Uvažuji zde multi-sited etnografii s ohledem na svůj komplexní terén a jeho definici. Dále navazuje část metodologická, která je vlastně určitou reflexí výzkumu. Její součástí je také představení hlavních hrdinů, tedy mých klíčových informátorů. Empirickou část tvoří pět analytických kapitol, ve kterých představuji svá data a pokouším se o interpretaci na základě vytvořeného teoretického základu.

1. Teoretická část

Jelikož teorie je nezbytnou součástí empirických pozorování (Harrington a kol. 2006: 32), uvedu v této části, v jakých kontextech výzkumné téma uvažuji a předvedu teoretická východiska, která mi napomohla zformulovat výzkumný problém. Teorie pomohou v datech vytvořit řád a smysl a využiji je i při jejich vyhodnocení a interpretaci.

V této kapitole nastíním, jak jsem výzkumný problém nahlížela a uvažovala. Klíčovým motivem se jeví změny, jimiž prochází moderní společnost. Zejména podnětnými pro mě byly texty Zygmunda Baumana (2002, 2006, 2013) a jeho reflexe proměn současného životního stylu.

1.1. Couchsurfing jako téma v odborné literatuře

Jako teoretické východisko se nabízí zvolit okruh literatury týkající se antropologie turismu, který by byl pro zkoumání CS nepochybně podnětný. Vzhledem k mému výzkumnému zájmu na CS komunitě však nejsou teorie antropologie turismu ve středu mé pozornosti, neboť CS primárně nesledují pouze jako určitý alternativní způsob cestování, i když samozřejmě CS jako specifický způsob cestování roli hraje. Na CS mě zajímají hlavně reflexe aktérských interakcí a jejich průběh, a také jaký podíl CS může mít na pojetí celkového životního stylu aktéra a jak do tohoto stylu zapadá.

V akademických pracích v českém prostředí jsem se samotným CS jako tématem nesetkala, což je pochopitelné. Reflektován je pouze v několika studentských pracích bakalářských a diplomových jako například v diplomové práci A. Hášové. Autorka popisuje proměny „západní vyspělé“ společnosti, což je trochu zavádějící termín vzhledem k tomu, že intenzivní vztahy s couchsurfery může mít v dnešní globalizované společnosti i obyvatel malé indonéské vesnice, která je stranou zájmu cestovatelů. Na CS, této pohostinské výměnné sociální síti Hášová zkoumá hlavně „cestovatelské chování“ (Hášová 2012).

Podobně Z. Šindelářová (2012), v práci *Couchsurfing jako turistická alternativa v postmoderním světě*, zkoumá CS jako „styl cestování“. Jelikož CS ve své práci uvažuji jako možný širší obecnější životní styl a názor, vyhýbám se vymezení CS v rámci pouhého cestování a nechci primárně zkoumat „reálnou úspěšnost“ CS projektu, či jestli se cíle, motivace a myšlení cestovatelů shodují s „ideovými otcí“ organizace.

Celou práci prostupuje doktorská práce socioložky Pauly Bialski. V této empirické studii *Becoming Intimately Mobile* Bialski (2012) postupně rozvíjí svůj koncept *intimate mobility* jako rozvíjející se praxi globální kultury. Bialski zkoumá „způsob, ve kterém je intimita a blízkost formována mezi dvěma cizinci na cestě a způsoby, jakými lidé důvěřují cizincům v mobilním kontextu“ (ibid.: 7, překlad Š. P).

Na následujícím místě tedy představím užité teoretické koncepty prostoru, postmodernity, času, ale okrajově i města. Nakonec se důkladněji zastavím u globalizace, mobility a pospolitosti.

1. 2. Virtuální a fyzický prostor

Na předmět výzkumu se lze dívat z perspektivy studia nových médií a komunikačních technologií. Ve studii týkající se CS Rosen, Lafontaine a Hendrickson (2011) zkoumají a přímo měří, co ovlivňuje důvěru, pocit sounáležitosti členů komunity a jejich

celkový vztah k ní. Zaměřují se na charakteristickou distinkci CS, tedy ten právě fakt, že je to zároveň virtuální i skutečné (fyzické) prostředí. Autoři akcentují to, že CS se staví proti běžným sociálním normám, neboť se díky vazbám v něm neznámí lidé dostávají do velmi soukromého prostoru domova někoho v podstatě cizího.

Téma je pro autory tedy atraktivní zejména z hlediska online-offline charakteru. CS chápou jako globální sociální síť ve velkém měřítku, ve které se členové snaží nabývat sociální kapitál důvěry. Internet a online-offline komunita dle nich mění způsob, jakým je vyjednávána sociální důvěra a sounáležitost skrze geografické a kulturní hranice. Zajímavým motivem, jak CS nahlížet je to, jak se tyto nové vazby váží k vazbám již existujícím lokálně.

K tématu virtuálních komunit přispívají i Wilson s Petersonem (2002) kteří je definují jako: „*kultury překračující, víceúrovňový, and muli-lokální fenomén, který dává vzniknout konstrukcím individuální a kolektivní identity*“ (Wilson a Peterson 2002: 450, překlad Š.P.). Argumentují, že i tzv. kyberprostor je pro antropologii relevantní prostředí, že je to kulturní produkt a že se v rámci něj vyjednává individuální a komunitní identita.

Je zjevné, že CS komunitu nelze uvažovat čistě jako virtuální komunitu. Je pravda, že internet umožňuje a je zprostředkovatelem sdružování se, nejen však do komunit virtuálních.

Já ve své práci, podobně jako Paula Bialski (2012), pracuji s CS ve smyslu, že jako internetovou síť ho považuji pouze jako určitý nástroj, který iniciuje skutečné fyzické interakce a kontakty, které jsou v mém výchozím chápání CS stěžejní. Bialski (2012: 123) tvrdí, že online kontakt je pouze počáteční, a že interakce mezi aktéry jsou nejvíce posilovány „offline“ způsobem interakcí. CS z toho důvodu nepovažuje za virtuální komunitu (ibid.).

Internet a technologie obecně zastávají v postmoderním světě určitou roli a i během intenzivního provozování CS je často nutné být ve spojení s internetem. Předpokladem každého couchsurferského vztahu je spojení v elektronické síti. Díky novým technologiím, a tedy snadností virtuálního spojení, se mění pojetí vzdálenosti. Fyzická vs. duchovní vzdálenost a blízkost jsou v současnosti téměř nezávislé (Bauman 2013: 69).

Bauman spojuje téma virtuálna a blízkosti (intimacy). Tvrdí, že v současné době lidé dávají přednost virtuální blízkosti před fyzickou blízkostí. CS se zdá být kombinací obou – dává příležitost k autentické fyzické blízkosti, která je však zprostředkována pocitem blízkosti virtuální.

1.3. Postmoderní situace člověka

V této práci uvažuji CS jako postmoderní aktivitu. Postmoderní koncepty, tedy teorie, které odkazují k proměnám podmínek současné společnosti, se často rozcházejí. V práci si však nekladu otázku, jestli je soudobá společnost moderní či postmoderní či nějaká jiná. Postmoderní přístupy neznají překonání moderny, ale spíše změnu našeho vztahu k ideji modernity a moderním formám života (Harrington a kol. 2006: 345). Zatímco dle Baumana ideje modernity procházejí zásadními změnami, Giddens (2010) naopak vnímá vývoj modernity kontinuálně.

Postmoderní perspektiva mi umožní uchopit a popsat charakter soudobé společnosti a toho, jak ovlivňuje různé sféry života člověka včetně vztahů a sociálních interakcí.

Přístup Zygmunta Baumana se jeví jako příhodný, jelikož se soustředí na lidskou praxi, čili žitou situaci, ve které se aktér současnosti nachází. Bude užitečné na základě jeho podnětů sledovat vztahy, jejich průběh a motiv blízkosti v soudobé proměnlivé společnosti a lidských vztahů.

Jak tedy Bauman vidí podobu dnešní doby? Pro analýzu dnešní doby Bauman zavádí termín „tekutá“ či „lehká“ modernita, který používá jako metaforu současného stavu, do kterého modernita dospěla.

Dle Baumana je dnešní svět privatizovaný, fragmentizovaný a epizodický (Bauman 2006: 25). I lidská postmoderní životní zkušenost je tedy tvořena svébytnými epizodami. Je zajímavé uvažovat, jak do toho zapadá CS. Jakým způsobem a jestli je interakce v něm pouze náhodnou, dočasnou, prozatímní epizodou, křížovatkou v proudech této mobility - tekuté modernity. Postmodernita má „tendenci spojovat do jednoho proudu vzorce, které se snesou je stěží“ (Bauman 2006: 40). Z CS se zdá, že plyne jakási protichůdnost. Lidské kontakty mobilních jedinců jsou zde pomíjivé a nahodilé, zároveň ale v prostředí omezené důvěry a prostoru soukromí v převážně anonymní a individualizované společnosti.

Bauman uvažuje čtyři vzorce „postmoderní“ osobnosti člověka, které se staly normou každodenního života. Modelovou normou tuláka (Bauman 2006: 46), který prochází různými situacemi, o kterých neví, kam vedou, lze použít při snaze pochopit CS a mobilitu jeho aktérů v různých lokacích. Aktér CS jedná sice svobodně, ale může ho charakterizovat neplánovanost a nevědomost okolností, které nastanou.

Výsledné interpretace zkoumání mého fenoménu by bylo možné konfrontovat i s určitými aspekty motivu turistu (ibid.: 50). Tento Baumanův turista představuje jakéhosi lovce nebo konzumenta dojmů a zážitků, který jako cizinec vstupuje do životů jiných.

1.4. Tekuté lidské vztahy a sítě

Pro uvažování vztahů a sítí je Zygmunt Bauman, jenž svou pozornost zaostřuje také na každodenní aspekty života dnešního člověka, klíčovým autorem.

Představa vztahů se v době tekuté modernity transformovala. Typickým následkem tzv. „rozpuštění pevných těles“ je vyvázání z tradičních, pevných vztahů (Bauman 2002). Došlo k vyvázání z tradičních rodinných a lokálních vztahů a společenský život je tak určován vztahy ekonomickými (ibid.: 10). V dnešní „lehké“ době jsou vztahy reflektovány spíše jako spojení, která tvoří síť. Právě koncept „sítě“ je klíčový, neboť „v síti se kontakty navazují na požádání a dle libosti se zase přerušují“ (Bauman 2013: 13). Sennett si všimá, že „pomíjivé formy sdružování jsou lidem mnohem prospěšnější než vztahy dlouhodobé“ (Sennett 1998 in Bauman 2002: 237).

Právě spojení a kontakty jsou však jedinou jistotou a zdrojem pocitu nezranitelnosti současného člověka: „Spojení znamenají pevnou půdu v krajině tekutých písků.“ (ibid.: 67). Tyto jednotlivé kontakty, samy o sobě krátkodobé, křehké a pomíjivé, jsou pevné pouze díky svému množství a síti, kterou tvoří.

Příkladným výrazem redukce vztahů a partnerství na spojování a rozpojování v síti jsou dle Baumana virtuální vztahy. Do virtuálních vztahů je snadné vstupovat a opětovně z nich vystupovat a činit tak znovu a znovu. Životní nutností dneška je „zůstat v pohybu“, a tedy být schopen se přesunovat rychle (ibid.: 14).

Pro postmodernitu je charakteristická „mentalita krátkodobosti“. Vztahy jsou v lehké době volné a osvobozené. Například u instituce manželství nastal posun k volnému vztahu.

Téměř samozřejmou součástí dnešní životní situace je fakt, že mezilidské vztahy se vyznačují nejistotou, nestabilitou a křehkostí. Lidská situace se tedy vyznačuje nestabilitou a rozpadem lidských vztahů. Je namístě se tázat, je-li CS toho výrazem.

Pevné sítě sociálních vazeb se dle Baumana rozpadají. Důsledkem toho je, že lidské kontakty a sítě jsou křehké, krátkodobé a velmi pomíjivé (Bauman 2002). Lehkost vztahů se tedy projevuje „spojováním“ a „odpojováním“, které je snadné. Na základě Baumanovy distinkce „spojení“ vs. „pouta“ se nabízí otázka, jestli v CS jde o vytváření pout a jejich udržování, nebo naopak pouze kumulaci množství spojení.

1.5. Důvěra

Důvěra se jeví jako klíčový analytický prvek (Bialski 2012). V CS o důvěru jde, je zde tématem jak pro zúčastněné aktéry, tak pro lidi „zvenčí“. Dle Baumana je dnešní svět posedlý bezpečností a postmoderna vede jak jinak než k rozpadu důvěry (Bauman 2013). Důvěra má těžký úděl v prostředí současného světa, v němž jsou vztahy křehké a trvají pouze do té doby, dokud je s nimi ještě spojen nějaký zisk. (ibid.: 94).

Člověka dle Baumana provází až přímo nesnesitelná nejistota, jež plyne z povahy tekuté moderní existence. Společnosti je vlastní nedůvěra a nepřátelství vedoucí a ž ke xenofobii. Člověk je provázen až chorobnými obavami o svou bezpečnost (Bauman 2013: 118).

1.6. Prostor a čas, prostor vlastní a cizí

Pro dnešní dobu je charakteristická též jistá neukotvenost v prostoru. Klíčovým atributem změn modernosti je to, že se transformoval vztah prostoru a času. Již to nejsou dvě na sobě navzájem závislé entity. Rozdíl mezi blízkým a vzdáleným je v podstatě zrušen, prostor a čas je vyvázán z životní praxe aktéra (Bauman 2002).

Veřejný (individualizovaný) či zcela soukromý prostor se rozšiřuje (roztéká) na úkor prostoru občanského. Veřejný prostor je prostor bez skutečné interakce, jeho výrazem jsou takzvaná ne-místa.

Couchsurfeři zakoušejí při cestách prázdnotu prostor, neboť prochází mnoha anonymními nemísty (např. letiště, nádraží...). To, že se na cestě setkají s někým „blízkým“, tedy zakusí dojem komunitární solidarity a pospolitosti (Sennet 1996 in Bauman 2002: 161), jim tuto skutečnost prázdných prostor zakryje. Jsou ve vztahu s někým, kdo jim může interpretovat symbolické významy míst, které mu jsou blízké.

Hranice mezi vlastními místy a místy někoho jiného, domácím a cizím, známým a neznámým se v postmoderní době rozostřila (van Houtum & van Naerssen 2002: 127). Například Bialski (2012) tvrdí, že díky interakcím s jinými couchsurfery a sdílení prostoru domácnosti aktéři zakoušejí určitý pocit domova v původně cizích prostředích. CS jim vlastně zprostředkovává určitý pocit bytí „jako doma“ a prostor domova a ciziny jim v určitých aspektech splývá.

1.7. Globální město jako síť

Města se stávají globálními místy a městská společnost je dnes velmi rozmanitá. S městem je často spojována představa města jako nevládného prostoru plného rizik a nebezpečí (Bauman 2013:107-108).

Baumanovo postmoderní město má určitým způsobem ambivalentní povahu. Osoby ve městě člověk běžně potkává jako cizince (Sennet 1978 in Bauman 2002:153). Charakterizuje ho nahodilost a setkávání cizích s cizími, kdy navázané svazky jsou víceméně anonymní bez perspektivy budoucnosti, ale na druhou stranu je v něm i zjevná touha či stesk po blízkých vztazích (Bauman 2006). Setkání cizinců ve městě je však jednorázový akt, jde vlastně o „ne-setkání“ bez perspektivy minulosti či budoucnosti (Bauman 2002: 153).

Město jako prostor je v současnosti místem, které je pouze jednou z lokalit vzhledem ke globálnímu toku, ale je také symbolem změny a prostorem, kde se neustále vyskytují cizinci ve vzájemné blízkosti (Bauman 2013: 107). Vztah globálního a lokálního, jež je dle Baumana dynamikou dnešního města, je viditelný právě na městech, neboť je v nich globální s lokálním konfrontováno. Člověk jako takový je vždy omezen fyzickým místem, ke kterému jsou vázány jeho zkušenosti, jež v souvislosti s místem vznikají a jsou vyjednávány (ibid.: 104). Tekutý svět je typický neustálou změnou, a právě změna je ústředním motivem lidského života ve městě, do nějž neustále proudí noví cizinci (ibid.: 106).

Město lze reflektovat jako specifický systém určitých sociálních vztahů (Pradelle 1996: 191). Město se často vynořovalo jako sociální svět mých aktérů. CS se ve velké míře praktikuje na úrovni měst, což může být způsobeno tím, že se v nich mobilní lidé koncentrují. Městské prostředí se jeví jako důležité pro výzkum, jelikož předmětem zájmu jsou sociální vztahy. A právě kontext města je dle Pradelle důležitým prvkem při sledování sítí vztahů. A protože CS takovou sítí vztahů může být, lze ho tedy s Pradelle uvažovat jako jeden ze systémů, který může mít smysl právě v souvislosti s urbánním prostředím (ibid.:194).

1.8. Mobilita

Autoři se shodují, že současný svět je charakteristický zvýšenou mobilitou (Bauman, Bialski 2012, van Houtum & van Naerssen 2002). Současné stadium moderní éry se vyznačuje mimořádnou a rychlou pohyblivostí. Díky nové rychlosti pohybu prostorem zmizela vzdálenost (Bauman 2002).

Současná postmoderní lidská situace je typická zvyšující se mobilitou lidí, ale také informací a kapitálu (van Houtum & van Naerssen 2002: 127).

CS je tedy možné vnímat jako druh pohybu/mobility v postmoderní společnosti. Bialski svoji interpretaci CS založila na pojmu *intimately mobile*. CS je vlastně systém mobility, který vytváří blízké interakce mezi cizími lidmi, kdy lidé cestují s úmyslem setkat se a interagovat osobním a důvěrným způsobem s místními lidmi, vytvořit si s nimi blízký vztah a něco s nimi sdílet. Důsledkem *intimately mobile* vztahů je solidarita překračující geografickou vzdálenost (Bialski 2012: 126).

Náhled na pohyb turistů, tedy transnacionální migraci cizinců, kteří proudí do stejných, tzv. módních míst, zatímco jiná místa jejich pozornost nepřitahují, nabízí van Houtum s van Naerssenem. Tento proces, někdy nazývaný jako „disneyfikace míst“ (van Houtum & van Naerssen 2002: 131) se váže na „stejně cesty, místa a dokonce i ulice“ (ibid.: 131). Zakoušení míst a interakce s místními lidmi je z tohoto úhlu neautentické, povrchní a v rámci pouhé image.

Je otázkou, jestli to platí pro cestovatele v roli couchsurfera, který je většinou charakteristický tím, že důrazně deklaruje svůj opravdový zájem pohybovat se jako místní a tvořit smysluplné vztahy k lokalitě a místním lidem¹. Ve svém výzkumu sleduji, jak to moji informátoři skrze své zkušenosti a interakce s couchsurfery reflektují.

1.8.1. Globálně mobilní aktéři

Postmodernita je někdy označována jako tzv. konec velkých příběhů. Postmoderní dobu lze však dle některých autorů nově charakterizovat jako počátek nového velkého příběhu, jehož příznačným motivem je globalizace (Uherek 2002). Globalizaci lze chápat jako proces vytváření sítí či vzájemných vztahů. Svět je protkán nadregionálními vazbami a globální společnost se jeví jako určitá síť sítí.

Rovina vztahů na globální úrovni vede k otázkám, například jak aktéři tematizují interakce v CS v rámci globálně společenské roviny, nejen svého individuálního života. Lze předpokládat, že mobilní aktéři uvažují své vztahy ve smyslu přesahu individuálního života svázaného lokalitou.

Globálně společenská rovina postmoderny je z části tvořena mobilními elitami, které vedou „nomádský“ život, jsou exteritoriální a ovládají usedlou většinu (Bauman 2002), jsou dominantními aktéry ekonomických vztahů. Moc, ovládaná touto nomádkou elitou, se stala místně nezávislou a tekutou (Bauman 2002: 27).

Naproti tomu CS je možné vidět jako výraz „morální ekonomiky“- určité společenské alternativy, jež je založena na sdílení, jež se staví proti konzumní společnosti. Poněkud absurdní je však fakt, že v roce 2011² se společnost změnila z neziskové na ziskovou a i samotný CS se tedy paradoxně stal předmětem komodifikace a jako společnost se zapojil mezi globální ekonomické hráče jako jeden systém, který představuje globální moc. Pro globální moc jsou husté a pevné sítě sociálních vazeb překážkou, zejména sítě lokálně koherentní (Bauman 2002: 29).

Současný svět je tedy digitální a mobilní (Bialski 2012: 9). Je to prostředí, které je globální a komplexní. Bialski chápe kulturu „jako set praktik a norem, které vznikají a jsou vyjednávány mobilně v transnacionálním prostředí mezi transnacionálními aktéry“ (Bialski 2012: 28, překlad Š. P.). Zdá se, že aktéři CS jsou transnacionální osoby v multidimenzovaném globálním světě a jsou schopni udržovat transnacionální vztahy (Brettel 2000), neboť zakusili či dokonce žili autentický život v několika různých místech a utvořili si tam vazby.

1.9. Individualizace a komunita

Mezi novým řádem a individuem existuje rozpor – stabilní orientační body člověka ubývají (Bauman 2002). Individualizace dle Baumana znamená, že lidská situace se proměnila z danosti na úkol a identita existuje pouze jako nesplněný projekt. Pro tekuté stadium modernosti je charakteristické odcizení se. O dnešním světě Bauman tvrdí, že je to svět typický přímo „nezřízenou individualizací“ (Bauman 2013: 10).

---

¹ [Citováno 5. 5. 2015]. Dostupné z: <http://about.couchsurfing.com/values/>

² Baker, Vicky. 2011. *Not-for-profit Couchsurfing becomes a company (with a conscience)*. *The Guardian*. [Citováno 5. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/travel/2011/aug/26/couchsurfing-investment-budget-travel>

Bauman je vzhledem k individualismu i mírně optimistický. Proti jedinci vedenému trhem a vlastním zájmem staví již zmíněnou „morální ekonomiku“, která má vzhledem k individualismu zmírňující působení (2013: 76-77). Morální ekonomika je vyjádřením lidské solidarity, vzájemné pomoci, přátelství a partnerství. Lidské závazky a mezilidská pouta se tvoří a udržují právě díky ní. Na úkor „morální ekonomiky“ se však v důsledku postupující tekutosti rozšířil zvyk jednat s lidmi jako s předměty spotřeby a konzumu, kdy jsou aktéři posuzováni dle „užitné hodnoty“ (Bauman 2013: 80-81).

Díky nárůstu mobility v současné společnosti se aktéři nacházejí v komunitách, jejichž charakter je transnacionální, mobilní a virtuální (Molz 2005: 517 podle Bialski 2012: 66).

Imaginární komunita podle Benedicta Andersona (2008) je uskupení, ve kterém členové neznají většinu ostatních, ale přesto cítí, že do tohoto společenství patří. CS je takovým imaginárním společenstvím, členové se nemusí pravidelně fyzicky stýkat, přesto pociťují vzájemnou sounáležitost.

Imaginární komunita v tomto případě přesahuje geografické hranice na základě translokální sociální zkušenosti mobilních a kosmopolitních aktérů.

Množství lidí v současnosti žije v uskupeních, tzv. „urban tribes“ (Watters 2004 podle Bialski 2012: 126), která jsou méně svázána tradičními vazbami (např. rodina,...) a více se orientují na individuální zájmy a hodnoty. Někteří však se svým „městským kmenem“ spokojení nejsou, a to je vede k vytváření globální sítě přátel (Bialski 2012: 126).

Komunity mají na identitu člověka, nacházejícího se v neustále se měnících podmínkách, malý, skoro žádný vliv. Nelze je už nazvat „pomyslnými“, ale spíše pouze postulovanými, pomíjivými objekty v individualistické době (Bauman 2002: 41). Komunita se dle Richarda Sennetta utváří skrze sdílení intimity. Jsou to však komunity křehkého a pomíjivého charakteru, v nichž individualizovaní aktéři uplatňují svoji potřebu „zapojit se do sítě“, byť jen na čas. Jsou to společenství dočasná, seskupující aktéry se společnými obavami, které zde mohou sdílet – pověsit na věšák. (Sennett podle Bauman 2002: 63-64).

V současném světě se však jako reakce na křehkost lidských vazeb ozývá touha po komunitě, i v pohyblivém světě lidé touží po pocitu „náležení někam“ (Bauman 2002: 271). „My“ v současné době slouží jako odpověď na zmatek a rozklad (Sennett 1998 in Bauman 2002: 284). Toto „my“ představuje komunitu stejných, která však vylučuje odlišnost a konflikt (Sennett 1996 in Bauman: 286).

1.10. Postmoderní identita

V prostředí tekuté modernity identitu charakterizuje nejasné vymezení, neúplnost a nedefinitivnost (Bauman 2013:63). Identita v současné době není fixní, ale fluidní (Bauman 2002, van Houtum a van Naerssen 2002: 133), je křehká, nestálá a rozpolcená, neboť také podlehla zkapalnění a individualizaci (Bauman 2002), někdy dokonce zcela chybí.

Dle Baumana i Giddense je identita reflexivní. Avšak Anthony Giddens vnímá modernitu naopak jako proces individuálního posílení. Identita jedince již není vázána tradicí, ale je formována reflexivním „sebepozorováním“, na jehož základě má člověk možnost individuálně utvářet vlastní životní projekt (Giddens 2010). Sociální systémy jsou vyvážané a z toho plyne vytržení sociálních vztahů z lokálních kontextů interakcí, sociální vztahy tak mají nyní neomezené časoprostorové rozpětí.

Modernita je tedy charakteristická svou reflexivitou. Všechny aspekty současného života procházejí neustálou revizí. Svět je neustále znovu a znovu reflexivně ustavován a revidován (Giddens 2010: 41). Aktéři sociálního světa jednají na základě neustálého poznávání sociálního světa. Vzhledem k sociálním praktikám to znamená, že aktéři je neustále znovu a znovu podrobují reflexi - ověřují a přetvářejí. (Giddens, 40-41). Couchsurfeři se ocitají mimo oblast běžné zkušenosti, znamená to, že jsou reflexivní více než ostatní?

Koncept modernity, aplikovatelný na identitu, se u Giddense vyznačuje kontinuálností, zatímco dle Baumana je postmodernita výrazem roztržičnosti a rozšiřování soukromé sféry.

Identita je ovlivněna vztahy, do kterých je aktér zapojen. I když couchsurfeři cestují pouze krátkodobě – většinou se neusazují v navštívených místech, přesto musí vyjednávat s novým sociálním prostředím (van Houtum & van Naerssen 2002: 132), neboť nejsou v roli „pouhých turistů“, ale dostávají se do přímého a intenzivního kontaktu s někým místním v jeho soukromém prostoru. I v CS se tedy člověk musí znovu a znovu adaptovat v nových prostředích a interakcích, tedy své jednání musí podrobovat neustálé reflexi. Couchsurfeři žili či zakusili autentický život na mnoha místech, což jistě ovlivnilo pojetí jejich já.

2. Terén a multi-sited etnografie

V této kapitole představím koncept multi-sited etnografie a s ním související proměnu vnímání „terénu“. Ukážu, že vztahy couchsurferů se jeví jako komplexní téma, jež je vhodné teoreticko – metodologicky uchopit právě multi-sited etnografií. Vliv na teoretická východiska spočívá v tom, že aktéry CS ukotvuje do kontextu globálních a tranzitivních sfér. Zároveň částečně určuje charakter i metodologické části – klasické metody etnografie jsou aplikovány v netradičním terénu globální éry komplexního světa.

Současný lidský život má globální a tranzitivní charakter a je prostoupen pohybem a nelokálními vztahy. Význam cestování a pohybu v současné době tedy vzrůstá. Současně s tím se obrací badatelská pozornost ke kulturnímu a sociálnímu významu pohybu v prostoru a transnacionálním komunitám, jež z něj plynou (Olwig 1997: 17).

2. 1. Multi-sited etnografie

Teoreticko-metodologický koncept multi-sited výzkumu se nabízí jako klíčový přístup ve snaze pochopit CS komunitu a její aktéry. Je to koncept, jenž reaguje na samotné empirické změny ve světě, kdy se určité kulturní jevy stávají roztržštěnějšími a zasahují do více sítí a míst. Jde o přístup, který se zaměřuje na analýzu sítí širšího systému, kdy je cílem předmět výzkumu mapovat komplexně. Zaměřuje se na kultury s rozptýlenými členy a zdroji kulturní produkce. Potřeba multi-sited přístupu se postupně vynořila reakcí na postmodernu a globalizaci, jejichž příčinou jsou kulturní jevy čím dál tím více fragmentizované. I lokální jevy v současné společnosti je často příhodné zachytit v širších sítích a kontextech (Marcus, 1995).

Hannerz tvrdí, že multi-site výzkum a jeho terén není pouhé srovnávací studium vybraných lokalit, ale že klíčové jsou lokální i vzdálené vazby tvořící celosvětovou „komunitu“ (Hannerz 2003: 206). Zároveň s tím však multi-site etnografie vyžaduje postupný výběr z určitých předběžných lokací (ibid.: 207). Moje aktuální kombinace lokací a jejich aktérů byla určena mnou jako výzkumníkem – aktérem.

Moje téma se může zdát trochu roztržštěné, nesourodé či příliš v pohybu. Zdá se, že samotný terén se jaksi odklání od běžného zkoumání určité jedné lokální sítě. I Bialski si všímá, že téma je prchavé a mobilní, a tedy uvažuje, že použité výzkumné metody by měly být také v pohybu (Bialski 2012: 21).

Koncept multi-sited výzkumu George E. Marcuse (1995) a jeho potenciál je zjevný právě u více komplexních předmětů studia, jakým právě CS se svou trans-lokální povahou je. Tuto multi-lokální etnografii lze aplikovat u fenoménů, které jsou spojené zejména s médii a technologiemi, které mají povahu sítě a jsou jakýmsi řetězci a dráhami lidí. Je to určitá mobilní etnografie, která kulturní útvar mapuje či přímo pronásleduje skrze různorodé sítě, ve kterých je kultura produkována (Marcus 1995: 96).

Na tomto místě bych chtěla uvést proč je koncept multi-sited pro můj výzkum klíčový. Vzhledem k povaze současného měnícího se světa bude užitečné identifikovat kulturní jev ve více sítích a lokalitách, ve kterých je produkován. Můj terénní výzkum neprobíhal explicitně jako multi-sited etnografie jako například u Kuříka, jehož výzkum byl přímo nastaven jako tzv. „follow the people“ (Marcus 1995 in Kuřík 2013). Je nutno podotknout, že můj terén přímo multi-sited není. S aktéry jsem se (ve většině situací)

nepřesouvala do jiných sítí a míst, nikam je nenásledovala, ani s nimi necestovala. Můj terén však nebyl pevně ohraničen, v různých prostředích a místech jsem se setkávala s aktéry snad ze všech obydlených kontinentů. Aktéři mi ve svých výpovědích přibližovali své translokální zkušenosti a vztahy v mobilní situaci.

Moje pobyty v jednotlivých lokalitách terénu byly často omezené a krátké. Vztahy s některými informátory byly tudíž určitým způsobem „jednorázové“ (viz níže). Ve svém výzkumu jsem nepodnikla takový počet rozmanitých cest jako Bialski (2012). Přesto jsem se po dobu výzkumu snažila vést aktivní život couchsurfera, tedy měla jsem otevřený profil pro přijímání potencionálních hostů (i pouhé čtení konkrétních „requestů“ bylo zdrojem zajímavých dat) a účastnila jsem se několikrát během výzkumu CS setkání v Praze.

Často jsem o svém terénu měla pochybnosti, nebyl to terén, kdy badatel provádí výzkum v nějaké určené skupině, která je homogenní, tedy vymezená místně či jinak. Terén byl tedy nevyhnutelně nějak hybridní. Mí aktéři často procházejí různými sociálními prostory, jsou mobilní a zvyklí znovu a znovu vyjednávat vzájemné role. Studovaní lidé v multi-site terénním výzkumu jsou obecně mobilní, čímž vlastně místa přetvářejí v terén (Hannerz 2003: 210). Moji aktéři se na první pohled zdají velmi odlišní, pocházejí z různých zemí a kulturních prostředí a já se ve svém výzkumu zaměřuji na aspekt jejich života, který je spojuje globálně.

2.2. Terén etnografického výzkumu

V rámci multi-lokální etnografie se mění definice a kritéria antropologického terénu. Jsou zjevné snahy tento „terén“ znovu vymezit, a to zejména vzhledem k prostoru a prostorovým praktikám etnografického výzkumu. Clifford se táže, jak kulturní analýza konstruuje své objekty zájmu (společnosti, komunity, identity,...) právě v rámci prostoru. Terén se v současnosti jeví charakteristický svou intenzivnější vztážeností ke globalitě světa. Je tedy určitým způsobem širší a rozmanitější (Clifford 1992: 103).

Murphy si při uvažování o pozici antropologie v kontextu moderního života všímá určitého přesunu zájmu antropologie od stabilních, ohraničených, tzv. „tradičních“ či nativních společností ke společnostem komplexním. Strategie „lokalizace“ terénu se tedy mění. Od terénu jako ohraničeného místa se již antropologové odklonili. Terén má rozostřené hranice, např. díky technologiím dopravy, z čehož plynou neustálé vztahy aktérů „mimo“ terén. Ale představa provádění terénního výzkumu jako lokalizovaného bytí zůstává – výzkum přece musí „někde“ probíhat (Clifford 1997: 98-99).

Místo vymezených společenských systémů si antropologie v současné době všímá „sociálních okruhů“, tedy sítí mezilidských vztahů v moderní společnosti (Murphy, 1998). Právě CS může být jednou takovou pohyblivou sítí.

Antropologové v terénu již těžko nacházejí „nativního“ aktéra - tradiční objekt antropologie, tedy zakořeněného člověka, jehož život lze konceptualizovat v rámci lokálních kulturních celků a blízké sítě integrovaných sociálních vazeb (Hannerz 2003: 210, Olwig 1997: 18). Svět mnohem více obývají transnacionální, flexibilní a mobilní aktéři, kteří jsou typičtí svou „imaginací“, kdy mají množství vazeb na různých místech kolem světa a jsou neustále otevřeni vazbám novým (Slavková 2014).

Dle Clifforda (1992) má být cestování, bytí na cestě a mobilita v popředí etnografické analýzy. Appaduari zdůrazňuje, že svět je určován motivem deterritorializace a že imaginární

světy, které vznikají, když lokální plyne do transnacionálních struktur, jsou relevantním předmětem zájmu (Appadurai 1991 podle Olwig 1997: 19).

Antropolog během multi-site etnografie nemůže zkoumat celý kulturní a sociální život jednoho z řady výzkumných míst, ani se snažit důkladně informátory poznat a vytvářet si k nim hluboké vazby jako v tradiční romantické představě terénu. Antropologa zajímá lokální vyjednávání aktivit a život informátorů do té míry, jak souvisejí či mohou ovlivnit předmět výzkumu (Hannerz 2003: 208-9). I já jsem si s částí informátorů vytvořila pouze dočasný či jednorázový vztah, což však nutně negativně neovlivňovalo hodnotu jejich výpovědí. S některými z nich jsme se však stali přáteli, což plynulo z toho, že já sama jsem se ocitla v translokální síti vztahů (ibid.: 209), či jsme se identifikovali na základě něčeho, co nás spojovalo.

2.3 Kultura a komunita „na cestě“

Je zřejmé, že místa kulturní produkce jsou transformována. Kultury byly dlouho uvažovány jako oddělené entity vázané k určitým lokalitám (Hastrup & Olwig 1997:1). Sociální aktéři současného světa mají čím dál více „hybridní a kosmopolitní“ zkušenost (Clifford 1997: 101) a role místa se tedy mění.

Kultura se jeví jako síť setkání na cestě, kulturní procesy tedy samy implikují posun k multi-site etnografii. Vzniká potřeba nových reprezentačních strategií kultury a Clifford na základě analýzy kultury jako „dwelling and travel“ (ibid.: 105) ji navrhuje vnímat skrze vztahy pohybu a cestování, jelikož antropologie doposud preferovala vztahy určitým způsobem umístěné (ibid.: 99).

Proti sobě tedy stojí skutečnost mobilních a kulturně komplexních životů dnešních lidí s tradičně teritoriálně založeným konceptem kultury, v rámci něhož měli antropologové tendenci považovat aktéry za usazené v lokalizovaných komunitách (Olwig 1997).

Lidé v mnohých ohledech vedou fluidní a difuzní životy a identifikují se se vzdálenými místy a lidmi. Olwig však zdůrazňuje, že vedle globálních vztahů se nesmí opomíjet ani lokální podmínky života. Mobilita v deteritorializované světě klade člověka do určitých ambivalentních pozic. Aktéry ještě stále charakterizuje usazenost či bytí v určitých lokalitách, zatímco jsou zároveň s tím součástí translokálních komunit.

Moderní, diferenciovaná a komplexní společnost je formována technologiemi a nárůstem počtu obyvatel, a tedy produkuje individualizované, nezakotvené aktéry. Člověk je charakterizován ztrátou *pevné* identity, anonymitou a izolovaností. Společenské vztahy jsou neosobní a mezilidské interakce prostupuje motiv odcizení (Bauman; Murphy, 1998). Olwig však namítá, že tomu úplně tak není.

Odklon od lokalizovaného terénního výzkumu sice může antropology vést k zaměření se na křehkost a vykořeněnost moderního života. Olwig ale tvrdí, že při zaměření zájmu na translokální síť vztahů mezi mobilními aktéry můžeme nalézt i kontext stálosti a intenzivnosti, ne pouze pomíjivosti a chvilkovosti. Znamená to, že mobilní lidé mohou generovat pevné sociální vazby, avšak nelokálního charakteru, tedy vazby ve vzdálených místech, které hrají významnou roli jako zdroj identity v jejich globální síti vztahů (Olwig 1997: 34-35).

Lidé, kteří jsou ve své každodennosti vtaženi do komplexu vztahů jak globální, tak lokální dimenze se mohou identifikovat v tzv. „*cultural sites*“, které jsou tvořeny vzájemným vyjednáváním mezi lokálními a globálními podmínkami života. Tvoří rámeček života a

identifikace člověka v současném světě a jsou vyjádřením rozmanitých a protichůdných sfér lidské situace, do kterých je současný člověk vztažen (ibid.: 35). „Cultural sites“ lze definovat jako kulturní instituce, jež jsou identifikovány určitými místy, ale současně s tím se přizpůsobují globálním podmínkám života (ibid.:17).

3. Metodologie výzkumu

Cílem této části je vysvětlit a reflektovat metodologické ukotvení výzkumu a reflexivně popsat výzkumné metody vzhledem k terénu. Širší kontext a specifické podmínky mého výzkumu a terénu jsem tedy již částečně naznačila v předcházející kapitole. Zde popíšu, jak jsem konkrétně výzkum prováděla. Chci představit informátory a přiblížit, jak pohyb a pobyt v terénu vypadal, probíhal a přiblížit vztahy v terénu.

Samotný výzkum probíhal od dubna do června 2014, i když drobná data jsem získala i později. Výzkumný vzorek tvoří 10 informátorů (5 mužů a 5 žen), ale v terénu jsem se setkala s další řadou lidí, kteří byli také zdrojem dat například v neformálních rozhovorech a terénních poznámkách. Výzkumnou strategií práce je multi-sited etnografie a jelikož nedílným aspektem etnografie je kontinuální reflexivita, jež je leitmotivem etnografie (Stöckelová & Abu Ghosh 2013), představím zde můj výzkumný příběh.

3.1 Výzkumný problém a otázky

Jako subjekt výzkumu jsem si stanovila couchsurfingovou komunitu, jejíž kulturní a sociální charakteristiky jsem sledovala. Moje zkoumání bylo vedeno otázkami směřujícími k popisu vztahů. Zajímají mě sítě, které CS vytváří, nebo na které má vliv ve vztahu globální – lokální.

Výzkumný problém, který mě zajímá, je jaké sítě a vazby participace v CS komunitě generuje a jaký je charakter a vztahy těchto sítí. Konkrétně se tedy zabývám otázkami, které se týkají charakteru CS vzhledem k tomu, jak CS probíhá, jaká je jeho praxe a jaké vazby z toho plynou. Zabývám se tedy otázkami, které zahrnují:

- vyjednávání a charakter interakcí aktérů – jak samotná participace na CS probíhá
- sociální vazby a strategie k jejich uskutečňování
- různé roviny interakcí, skrze co se vazby vyjednávají
- aktérské reflexe vztahů se zřetelem k současné společnosti

V průběhu výzkumu jsem si uvědomila, že samotný CS jako takový je v mé práci vlastně vedlejší. Je pouze určitým výzkumným prostředím. Zásadním tématem pro mne je, jaké má důsledky na aktérské interakce a sociální sítě v současném světě. Náplň a fungování CS, je pouze pomocný nástroj k tomu, jak tyto důsledky zkoumat a formulovat.

3.2. Reflexe výzkumu a výzkumných technik

Na svůj kdysi založený profil na CS jsem si vzpomněla, když jsem v říjnu 2013 s kamarádkou jela navštívit známého na Erasmus v Cáchách a potřebovaly jsme na několik dní bydlení. Trochu jsem profil doplnila a zkusila napsat asi pěti lidem, kteří měli nastaveno, že přijímají hosty a zdáli se mi být „tak nějak sympatičtí“. Napsala jsem všem hezkou zprávu – tzv. request o našem plánu. Moc jsem nedoufala v odpovědi vzhledem k tomu, že v profilu jsem neměla žádný kontakt, referenci od jiného člena, který by reflektoval mou osobu. Dostala jsem dvě kladné odpovědi. Od jednoho páru vysokoškoláků z předměstí, kteří upozorňovali, že v bytě chovají několik malých prasátek, se kterými bychom musely spát v místnosti. A dále od Benedikta ze širšího centra města. Rozhodly jsme se pro Benedikta. Po příjezdu na Benediktovu adresu nám otevírá jeho spolubydlící, který ale k překvapení nás

všech vůbec neví, že má někdo dnes přijet. Ačkoliv nás vůbec nezná, posazuje nás na gauč a povídá si s námi až do příchodu Benedikta z práce. Benedikt i Daniel jsou oba vysokoškoláci s technickým vzděláním, Benedikt pracuje jako výzkumník na místní vysoce prestižní RWTH univerzitě Aachen, kde studuje i náš známý. V průběhu třídní návštěvy se setkáváme po večerech a povídáme si tak nějak o všem, např. o česko-německých pohádkách, populární kultuře a horských trecích a cestování zejména. Jeden z večerů Benedikt doma zorganizoval pro nás a své přátele z okolí společnou večeři. Byla to zvláštní zkušenost, v běžném životě bychom si asi blízci nebyli a ani se nesetkali - Benedikt byl o něco starší, z jiné země, z jiného prostředí. O několik měsíců později nás však Benedikt a Daniel dokonce přijeli navštívit do Prahy, kde nikdy dříve nebyli. Neměli jsme možnost je ubytovat (do paneláku je přece nemůžeme vzít, navíc naši rodiče by rozhodně nechtěli, aby nějací cizinci spali v jejich obýváku), ale trávili jsme s nimi všechnen čas, ukázali jsme jim Prahu a nakonec jim náš známý z Cách doma v Praze uvařil svíčkovou.

Byla to veskrze až překvapivě pozitivní zkušenost - jaktože jsem ten nepoužívala CS již dávno? Uvažovat CS jako prostředí pro výzkum jsem začala, když jsem si vzpomněla, jak se mě můj přítel po odjezdu Benedikta a Daniela se smíchem zeptal: „A uvědomuješ si, že už je v životě nikdy neuvidíš?“ Tehdy jsem začala přemýšlet, jaké jsou asi vazby lidí z těchto na pohled možná „instantních přátelství“, jestli se aktéři znovu recipročně setkávají a jak, a jestli udržují vazby vzniklé tímto způsobem, či jestli jim vůbec jde o jejich udržování.

Díky této zkušenosti jsem později svou roli v terénu reflektovala již jako částečně insiderskou. Díky znalosti CS reality jsem měla alespoň nějakou základní praxi couchsurfera, což můj pohyb v prostředí usnadňovalo (i díky referenci v CS profilu). V průběhu samotného výzkumu jsem stále více prohlubovala svou roli člena této sítě/komunity.

Své první potenciální informátory pro výzkum jsem zkusila získat u svých známých. Nakonec jsem z této skupiny uskutečnila rozhovor se sestřenicí mé známé – Hankou (25), která v době výzkumu dokončovala studium indologie v Praze. Hanka je zaregistrovaná od roku 2010, jako couchsurfer byla v několika evropských zemích, avšak nejvíce vzpomíná na své dvě návštěvy Indie a svého tamního hostitele.

Během výzkumu jsem se pětkrát účastnila CS meetingu, který se každý týden v Praze i jiných městech koná. Pražský sraz se koná ve stejné restauraci každý týden již několik let v rezidenční čtvrti Prahy a účastní se ho desítky lidí. Na srazu jsem poznala informátorku Terezu (31), koordinátorku zahraničních studentů na jedné fakultě UK, se kterou jsem se později rozhodla uskutečnit rozhovor. Tereza s CS hodně cestuje i hostí, jako studentka určitou dobu žila v Dánsku, Finsku a Nizozemsku, a jak tvrdí, tehdy jí byl CS velmi užitečný k sociálním kontaktům s místními lidmi.

Na CS srazu se vyskytovali jak cizinci – „turisté“, tak i expati usídlení v Praze a Češi. Někdy jsem se skupinou lidí ze srazu podnikla nějakou aktivitu. Například jsem s nimi šla na procházku noční Prahou či je vzala na koncert. Interakce na srazu byly často omezené na: „Ahoj. Jak se jmenuješ? Co děláš? Odkud jsi? Co studuješ? Co to je?“ (Terénní poznámky 19.6 2014)

Terénní poznámky ze zúčastněných pozorování jsem zapisovala na základě heslovitého jottingu, který jsem se však snažila nepořizovat před aktéry, jelikož i já sama jsem byla ve výrazné aktérské roli a přišlo mi to nevhodné, proto jsem se na psaní jottingu vždy na chvíli uklidila do ústraní jak na CS srazech, tak i v domácím prostředí některých informátorů.

Mnohokrát jsem na CS meetingu jako lokální aktér na dlouhé minuty skončila u vysvětlování základních turistických atrakcí Prahy a jejich kroužkování do mapek aktérů a

doporučování tras, zajímavých míst, kaváren apod. I když jsem někdy získala zajímavá data z delších neformálních rozhovorů s některými aktéry srazů, byla jsem později ráda, že CS meeting je aktéry reflektován jako spíš okrajovým místem tvorby vazeb.

Svůj výzkum jsem uvažovala i z etického hlediska. Na CS srazech jsem vzhledem k obrovskému množství účastníků nebyla schopna všechny informovat o mé roli výzkumníka. Svou pozici jsem osvětlila pouze těm, se kterými jsem se dala na delší dobu do řeči, tedy těmi, kteří se později stali zdrojem dat v terénních poznámkách. Vzhledem k tomu, že jsem se pohybovala ve veřejném prostoru a nepracovala jsem s citlivými daty návštěvníků, etiku sociálního výzkumu jsem neporušila. Hostitele a hosty jsem o výzkumu informovala již během vyjednávání setkání on-line. Informátorům jsem řekla o cílech a charakteru výzkumu a během interview jsem vyjednala ústní informované souhlasy. Identitu aktérů jsem utajila pozměněním jmen a jiných citlivých údajů. V terénu jsem nebyla postavena před žádné větší etické dilema.

Výzkumník má v „multi-sited“ výzkumu pocit „ nahodilého aktivisty“, který se neustále přizpůsobuje podmínkám v různých sítích, v nichž se nachází. Prochází různými prostory svého terénu a neustále se mění jeho pozice k aktérům (Marcus 1995: 113-114).

Na CS meetingu jsem jednou potkala Miguela, který druhý den neměl místo v hostelu, tak jsem se rozhodla ho ubytovat u nás doma. Miguel (28) byl zvláštní „informátor“. Je to Brazilec, který studuje doktorský obor fyziky v jednom francouzském městě. Na meetingu byl velmi aktivní, s každým se bavil, všechny se snažil organizovat, byl velmi společenský, když zjistil, že zkoumám CS, začal mi nadšeně vyprávět své cestovatelské zážitky. Až do setkání s Miguelem jsem na CS meetingu všem říkala, že mě zajímají lidé, kteří mají „velkou CS zkušenost“, což byla metodická chyba. Miguela jsem totiž po CS meetingu opravdu hostila. Ale zjistila jsem, že svou zkušenost fabuloval, přes CS nikdy žádnou vazbu nenavázal, jeho profil byl prázdný a měl nulové zhlédnutí profilu. Miguel byl sice dobrodruh, ale nevěděl jak se v situaci hostitel-host v rámci norem chovat, například bez mého vědomí přivedl z hostelu dalšího člověka.

Já jako výzkumník-aktér v terénu jsem se musela přesouvat do různých sítí mé zkoumané „imaginární komunity“ (Anderson 2008). Má zkušenost během výzkumu v pozici aktéra-výzkumníka byla nevyhnutelně subjektivní. V terénu jsem byla nucena zaujímat určité aktérské role a pozice. Na příklad při diskuzích s couchsurfery jsem musela prezentovat své „aktérské“ názory na CS obecně či jeho chod, své zkušenosti a podobně. Tedy i samotný výzkum a text je nevyhnutelně mojí subjektivitou formován.

Výzkum tedy nejintenzivněji probíhal v blízkých setkáních host – návštěvník (surfer), což je ta situace, která se zdá být výrazem CS vazeb. Během výzkumu jsem si všimla, že mí informátoři se pohybovali na škále: vnímali mě jako výzkumníka vs. vnímali mě jako aktéra. U některých jsem měla dokonce pocit, jakoby skoro na chvíli zapomínali, že provádím výzkum. Někteří aktéři se o samotný výzkum zajímali a někteří se snažili mi s výzkumem i pomáhat:

„ ...Jeden kluk z Německa, co jsme se bavili o výzkumu se mi pořád snažil shánět podle něj zajímavý lidi. „Hey Sarka...This guy is really cool, he has loads of stories from CS in Asia. You should get to chat with him.“
Terénní poznámky 9. 5. 2014 Praha

„...I could proofread your thesis for you. he he he. Is it in English?“ (Jonathan, 41, Praha)

Někdy jsem se musela vypořádat s otázkou představení výzkumu, zejména při kratších interakcích, což bylo někdy frustrující a vzbuzovalo ve mně pocity nepatřičnosti a počáteční chvilkové pochybnosti o mém výzkumu (srov. Hajdáková 2013). *...Většina lidí, kterým jsem se mezi řečí na meetingu zmínila o výzkumu, jen řekla něco jako: „To je zajímavý.“ Někteří mi položili pár dalších otázek. Ten český kluk řekl: „To je nějaká blbost neee? A úplně se mi vysmál, jako kdybych ho nějak vyrušovala v jeho párty... (Terénní poznámky 18. 4. 2014)*

Nelze opomenout také fakt, že jsem po celou dobu byla aktivně kontaktu s CS webem skrze vlastní profil, který jsem měla po většinu času výzkumu nastaven jako otevřený hostům, takže mi několikrát týdně či denně chodily žádosti od členů, kteří projevíli zájem mě navštívit. Samotné žádosti - jejich forma a obsah, profily aktérů, diskuse byly tedy též zdrojem kontextových dat.

Do zkoumaného prostředí jsem měla relativně snadný vstup, avšak s každým informátorem jsem trávila pouze omezený čas, a tak bylo náročné vytvořit si hlubší vztah s aktéry v rámci krátkých setkání v jednotlivých lokalitách multi-sited terénu, což však nebylo překážkou v tvorbě užitečných dat. Hlavní technikou pro můj výzkum byla polostrukturovaná interview, jelikož faktor času způsobuje, že multi-site výzkumy jsou závislejší na interview jako zdroji dat (Hannerz 2003: 211). Interview jsem pasportizovala a doplnila reflexí, poté jsem je doslovně přepsala komentovanou transkripcí (Hendl 2008: 208).

Přijíždím vlakem do Budapešti, kde se mám setkat s mým prvním hostitelem - studentem mezinárodních vztahů a dobrovolníkem v místní straně zelených - Andrásem (23). András mě vyzvedává na nádraží, cestou jedeme několika trolejbusy, bez toho, abych si koupila lístek. Již jsem ztratila pojem o tom, kde jsem. Později, když mě András poučuje o místní dopravě, říká: „Trolejbusem můžeš jezdit bez lístku, když přijde revizor, tak dělej, že nerozumíš nebo uteč, tak to tady dělá každé, obzvlášť když jsi cizinec, ok?“ Naopak v budapeštském metru jsou revizoři u každého vstupu. Cestou potkáváme Andrásova známého, který si mě jen zběžně prohlíží a je zřejmé, že ví, kdo asi jsem. Vstupujeme do bytového domu, kde András bydlí, který je překvapivě s recepcí. „Mí CSři ztratili klíč, takže ho od té doby nechávám tady, abychom na sebe nemuseli čekat.“, ukazuje mi András zrudně veřejně přístupnou skříňku s elektřinou na chodbě domu. Z Andrásova bytu je zřejmé, že má hodně hostů. Po stole i poličkách jsou rozházené dárky s národní tematikou různých států a lístky se vzkazy od mnoha lidí. „Můžeš jíst, co chceš,“ ukazuje na malou lednici v kuchyňce. První večer mě András bere do turisticky atraktivních „ruin pubs“, kam, jak později zjišťuji, bere vždy všechny své hosty. Andrásova profilová fotka – výhled z okna jeho bytu na blízký kostel a vzdálenou třídu Andrásy - jako by přesně reflektovala jeho pojetí CS a účelu vztahů v něm. András, který „chtěl všem ukázat Budapešť“, ale ve skutečnosti dosud skoro nikdo z jeho hostů opravdu nevyužil jeho nabídky a zůstal tak pouze v roli povrchního, přelétavého turistu. András je dle svých slov velký patriot, miluje své město, ale k hodnotám, které CS generuje je velmi kritický. S Andrásem jsme stále v kontaktu, pravidelně mě informuje o svých hostech a zážitcích s nimi a v létě mne plánuje navštívit v Praze.

Z Budapešti jedu na tři dny do Krakova k mladé rodině s malým dítětem, která žije v malém, jednopokojovém bytě. I když jsem to věděla dopředu, byla jsem chvíli trochu v šoku, že i takoví lidé v takém prostoru mě přijali. Bydlí zde Mateusz (35), jenž se představuje také jako Matt (tak ho totiž oslovují jeho američtí přátelé), partnerka Agnieszka (36) a jejich malý syn Dawid, jehož každodennost jsem měla možnost během pobytu s nimi zažít. Mateusz je fyzik, jenž pracuje a učí na univerzitě v Krakově. Doktorát vystudoval v Anglii, krátce studoval ve Spojených státech, často podniká zahraniční cesty například na

konference a hojně při tom využívá právě své kontakty z CS. Z mých informátorů je asi nejzkušenější a také nejstriktnější ohledně norem (viz empirická část). S Mateuszem se stejně jako s ostatními bavíme nejvíce o našich cestovatelských zážitcích. Rád poslouchá o mém šestitýdenním stopování okolo Islandu a cestách v Irsku, dokonce mám i pocit, že se tak ustavuje jeho pocit, že jsem tak nějak „správný couchsurfer“. Více času jsem však strávila s Agnieszkou, jelikož je s Dawidem doma na mateřské dovolené. Vzhledem k tomu, že počasi v Krakově bylo nevlídné a s Agnieszkou – učitelkou pedagogiky na místní univerzitě, jsme si byly blízké, poslední den jsem s ní strávila doma a pomohla Dawida zabavit při jeho každodenních hrách, zatímco ona například vařila. Dawid celkově figuroval jako neočekávaný aktér mého výzkumu, první večer nepříznivě reagoval na to, že jeho matka mluví anglicky, neboť ji nikdy v životě anglicky mluvit neslyšel, poté si na to však zvyknul. Později mi Agnieszka řekla, že moje návštěva je tak trochu test, jak bude Dawid na návštěvníky reagovat, neboť od jeho narození žádného couchsurfera neměli.

„Mateusz dostal ve stejnou dobu také request od jednoho Španěla, ale já jsem mu řekla, že holka a Češka bude lepší. Češi jsou nám blíží, holky jsou empatictější a Španěl by mohl být pro dítě moc hlučný. Myslím, že jsem měla pravdu.“ (Terénní poznámky 22.4 2014)

Agnieszka jako studentka hodně cestovala sama. S Mateuszem procestovali Sýrii a Libanon. Na polském CS srazu se dokonce i seznámili.

Agnieszka mi navrhovala, jestli s nimi nechci mluvit česko-polsky, jelikož jsme tak v legraci mluvili, ale já jsem to k mému jen omezenému porozumění s ohledem na prováděný výzkum odmítla poté, co si Dawid zvyknul na angličtinu. Jazykové schopnosti hrají zejména při multi-site výzkumu roli (Hannerz 2003: 211). Marcus tvrdí, že většina multi-sited výzkumů proběhla v anglofonním prostředí (Marcus 1995: 101). Pro couchsurfera se jeví obecně jako nezbytné umět anglicky. I výběr informátorů tedy probíhal na základě tohoto faktoru, neboť i množství mých neformálních konverzací probíhalo v angličtině.

Piotr (25) z Krakova mě nemohl hostit, ale v odpovědi na můj request mi nabídl, že se se mnou může v Krakově potkat a přispět k výzkumu. Piotr studoval ekonomii, strávil rok na Erasmu ve Francii, s CS procestoval Evropu a Jižní Ameriku. Nyní pracuje v jedné nadnárodní firmě. Setkali jsme se v centru města a Piotr mě vzal na procházku kolem řeky Visly a historickou židovskou Kaziměří. S Piotrem jsme neměli čas vytvořit si hlubší vztah, přesto rozhovor s ním přinesl užitečná data, vzhledem k jeho reflexivitě. Později se Piotr přestěhoval do Brazílie za svou brazilskou přítelkyní, kterou poznal skrz CS během jejího „gap year eurotripu“. Pracuje ve stejné nadnárodní firmě.

Z Krakova jsem pokračovala na dva dny do Katovic. Zde mne hostila studentka pedagogiky angličtiny Kasia (27) v panelákovém bytě s jejím sedmdesátiletým otcem, který se před lety kvůli návštěvníkům z CS začal učit anglicky, v čemž pokračuje každý den, přestože Katovice nejsou moc návštěvníky frekventované místo a Kasia má pouze několik couchsurferů ročně. Kasia mi jako ostatní doporučuje místa k navštívení, například také skrytou samoobslužnou jídelnu, kde se můžu výhodně naobědvat. Jeden večer se setkávám s Kasiou a její nejlepší kamarádkou Magdou v místní hospodě. Spolu podnikly většinu couchsurferských cest včetně Prahy a líčí mi své zážitky. Obě byly společně také na Erasmu ve Španělsku. Po dokončení magisterského studia se Kasia odstěhovala do Malagy.

Zajímavé bylo sledovat, jak se informátoři vypřádali s mojí rolí výzkumníka – aktéra. Například Kasia se mne zeptala, jestli bych dělal CS i tak, kdybych neprováděla výzkum. I já jsem tedy byla součástí pozorovaného světa, sama pozorována (srov. Clifford 1992: 98).

Původně jsem výzkum zamýšlela pouze skrze CS a mé surfování. V průběhu výzkumu jsem však začala i hostit vzhledem k tomu, že jsem již měla tu možnost, aktérské přesvědčení, že každý by měl recipročně hostit i surfovat a že couchsurferská zkušenost bez obojího není celistvá. Snažila jsem se nechat se terénem vést, proto jsem začala i hostit na podnět mých informátorů.

Inés (25) je Francouzka, která před několika lety jela na studijní pobyt od Indonésie a už tam zůstala, žije tam již třetím rokem a učí francouzštinu na univerzitě. Její partner – manžel Arman (30), učí angličtinu, společně s Inés společně založili jazykové centrum. Nyní žijí půl roku v Drážďanech, jelikož Inés je zde na stáži. Udělali si malý výlet do Vídně a Prahy, cestují spolujízdou. Já jsem přijala jejich request v Praze - jejich zpráva byla asi nejosobnější, co jsem kdy dostala, také jsem byla motivována tím, že bych někdy v budoucnu chtěla Indonésii navštívit a dle jejich profilu se zdáli být vhodnými informátory. Arman je muslim, po příchodu do bytu si myje nohy a chodí bos, někdy se ptá na zvláštní věci, které nechápu, protože mi připadají naprosto normální. V Indonésii Padangu je již navštívilo množství návštěvníků z CS. Profil mají společný a rozhovor s nimi dělám také společný. Jeden večer se nám snaží uvařit nějaké indonéské jídlo, což se ukáže jako náročný úkol. Poslední odpoledne je беру na blízky Vyšehrad. Inés umí velmi dobře reflektovat svůj někdy vtipný život Evropanky v Indonésii společnosti (všichni si mě na ulici tajně fotí).

Během výzkumu jsem cítila potřebu do vzorku zahrnout nějakého dalšího couchsurfera – experta (více o této kategorii v empirické části), mezi CS experty jsem jednak zařadila Mateusze a dále jsem zkontaktovala v Praze sídlícího Angličana Jonathana (41). Jonathan je transnacionál – během svého života žil v několika místech po světě a nyní se již podruhé usadil v Praze, se kterou se silně identifikuje. V době výzkumu pracoval jako copywriter na volné noze. V rámci CS založil *Tuesday Toast*, což je akce, kdy se účastníci každé úterý setkávají v nové hospodě, aby zvládli čelit další půlce pracovního týdne. Jonathan se ho v současné době již moc neúčastní, ale oproti CS meetingu má dle něj tu výhodu, že se tam setkává méně lidí a většinou se znají. Jonathan se také účastní globálního projektu *Hash House Harries*, kam někdy bere i své hosty. Jonathan zná velké množství CS aktérů v Praze a doporučil mi množství informátorů. Prezentuje se dokonce jako ten, koho zná skoro každý v Praze. Ale nevyužila jsem toho vzhledem k tomu, že v této fázi výzkumu bylo již dosaženo teoretické saturace (Novotná 2009).

Jak je zřejmé z výše zmíněného, informátory jsem většinou získávala skrze svou individuální účast na aktivitách komunity. Sama jsem tak byla autenticky znovu a znovu situována v couchsurferské situaci v různých místech. To, že jsem CS komunitu zkoumala nejen v Praze, mi umožnilo předmět zájmu nezprostředkovaně sledovat v různých sítích a kontextech, což bylo pro můj výzkum a pochopení CS významné. Můj vzorek nebyl rigidně ohraničen, ale byl tvořen terénem s řadou lidí, z nichž někteří se stali klíčovými a významnými informátory.

Můj vzorek vznikl a rozrůstal se dialogickým procesem – já jsem nacházela a vybírala si své informátory, v mnoha případech si zase informátoři našli a vybrali mně. Můj vzorek byl tedy zčásti vymezen mnou jako aktérem. Lze říci, že můj výběrová strategie mého vzorku bylo prostředí (Novotná).

Data jsem analyzovala skrze rozdělení na segmenty, induktivní a poznámkování. Tvorba poznámek probíhala od počátku tvorby dat a dále v průběhu celého výzkumu. Skrze vzniklé popisné, interpretativní a strukturní kódy v analytickém programu Atlas.ti jsem identifikovala témata, která se stala základem empirických kapitol.

Reflexivní by výzkumník dle Stöckelové a Abu Ghoshe (2013) měl být v průběhu všech fází výzkumu, což se mně nepovedlo a myslím, že v případě psaní a čtení jsem se o to ani vědomě nepokoušela. Co se týče zpracování dat, v průběhu analytického procesu jsem se přistihla, že svá data příliš porovnávám s daty Pauly Bialski. Ze začátku jsem byla nadšená, že nacházím stejná data a stejné výzkumné situace. Uvědomila jsem si, že analýzu mých dat by to mohlo příliš ovlivnit a proto jsem se od poznámek textu Bialski na několik měsíců odvrátila a vrátila se k nim, až když jsem již měla své prvotní analytické struktury.

4. Sociální dynamika interakcí

Během výzkumu jsem se setkávala s tím, že setkání či vznikající vztah prochází motiv určitěho dynamického vývoje, jenž samotný a jeho modifikace se budu snažit přiblížit v následující kapitole. Couchsurferská interakce může mít různé formy od pouhé pomoci či poskytnutí informace přes potkání se ve městě až po setkání a vztah hostitel – návštěvník (surfer), které je klíčové.

4. 1. Živé setkání

Interakce má počátek ve virtuálním prostoru, kde se aktéři „naleznou“ a spojí. Podstatou interakcí a couchsurferských vztahů je setkání na živo, doopravdy. Webová stránka slouží pouze k vyjednání a navázání spojení, jež poté probíhá ve skutečném, reálném prostředí. CS webu a obecně interakcím ve virtuálním prostoru jako takovém informátoři nepřikládají význam, zásadní je pro ně setkávat se „offline“. Komunikační technologie mají v postmoderním světě význam, i mí aktéři se bez nich neobejdou, avšak při interakcích v CS jde o blízkost skutečnou, tady a teď. Aktéři se na skutečné setkání opravdu těší. Jako by se postmoderně a virtuální blízkosti (Bauman 2013) snažili vzdorovat.

...it's very different because on online you cannot see the person you cannot feel....You can just exchange messages that are going to the real alive to the real meeting to spend some time together to talk about. The online, the website is only to connect, but people gather people meet in real life. It's much better to meet people in the real. (Piotr, 25, Krakov)

The online contact is like the beginning. (Agnieszka, 36, Krakov)

4. 2. Nepředvídatelnost situace

Aktéři implicitně i explicitně reflektovali fakt, že člověk pro provozování CS a realizování interakcí z něj plynoucích potřebuje být vybaven nějakými předpoklady či schopnostmi. Provozování CS staví člověka do nejistých situací, nikdy nemá jistotu, musí počítat s okolností, že setkání nemusí vyjít. Jsou trochu jako Baumanův tulák (2006), jehož praxe je též epizodická a nepředvídatelná. Nevázanost, nepředvídatelnost při vyjednávání a samém průběhu a dynamiky situace je pro couchsurfery a jejich běžný život příznačná.

...and you know being a couchsurfer the first thing you have to have is being flexible either you are the host either you are surfer. (Arman, 30, Praha)

...there are actually quite a lot of people in CS who like to improvise (...) Agnieszka maybe is the exception, she always likes having everything planned, but in CS it's difficult because the host can change something, you can get stuck somewhere so typically there are more people who like to improvise in their life, so I think they don't like routines most of the times. (Mateusz, 35, Krakov)

4. 3. Interakce (ne)cizinců

CS jsou vlastně na první pohled interakce "cizinců" ve velmi "skrytém", blízkém a soukromém domácím prostoru jednoho z nich. Oba aktéři musí na tento stav a role

přistoupit s určitou otevřeností a tuto na pohled hybridní situaci akceptovat. Ale v jakém ohledu aktéři do vztahů opravdu vstupují jako „cizinci“? Aktéři mají již podrobnou představu o druhém dopředu z jeho profilu, ale přesto je v představě o druhém určitý náboj cizince.

... you are staying with complete strangers and you are trusting complete strangers either allowing them into your home or going into their homes so again that's more open-minded than staying in a hotel or staying with friends because you are putting yourself in a situation with a complete stranger! (Jonathan, 41, Praha)

No, čím dýl je člověk tohohle součástí, tak to mu už ani nepřide, že se potkává s někým cizím. (Tereza, 31, Praha)

Aktéři sami a jejich působení v těchto interakcích má určitou dynamiku. Procházejí určitým vývojem, učí se strategiím v CS sítích a normám, dle kterých se v nich pohybují, a proto si zvykají na určitou normalitu této situace. Zároveň své poznání neustále podrobují reflexi (Giddens 2010). Zvykají si na fakt, že se setkávají s cizinci, ale že je za cizince nepovažují, že jakoby již jsou v určité výchozí pozici, jež status cizince překračuje. Ani já jsem během výzkumu jako výzkumník-aktér nezaznamenávala pocit cizince.

Bialski vytváření vazeb mezi mobilními cizinci vysvětluje tím, že při setkání si aktéři jakoby odmyslí status cizince a vstoupí do určitých rolí (viz kapitola normy). Stanou se návštěvníky a hosty. Tyto role posilují tvořit významy jako blízkost a intimita ve vztahu (Bialski 2012: 61).

4. 3. 1 Okamžití přátelé

Aktéři reflektují, že v CS má člověk přátele bezprostředně či „rovnou“, což jim umožňuje silněji místo zakoušet. Jako by na první pohled přeskočili či urychlili proces vytváření vazby a přátelství. Snadnost tvorby vztahu a lehkost vytváření pout jsou typickými postmoderními motivy (Bauman 2002).

...so it's from the beginning I'm on the friends position I can say. They can trust me because they are couchsurfers and I have some posted references. They know more less who am I. Through my profile they know more less how I look like and when comes to the real meeting in another part of the world I'm like a friend already so... (Piotr, 25, Krakov)

P: ...Last year I was on this party, like boat party, there were even fireworks, all boat was for us, there was a band playing, people were dancing everything was open air on the boat on the Vistula river so it was very nice.

Š: And you went there with some people you already knew?

P: No. I went there and I got to know people. Like: "Where do you come from? I'm Pawel. What's your name? And Why did you come here?" And then so on. So it's like networking, it's living community it's really nice to almost have friends from strangers in a really short time. (Piotr, 25, Krakov)

Piotr si je vědom ambivalence, kterou situace CS produkuje – neznámý cizinec, se kterým je zacházeno jako se členem rodiny. Zároveň ho to nevyvádí z míry. Prostě to tak je, protože je to součástí normality jeho couchsurferské role, se kterou se identifikuje.

Š: How do people treat each other, when they do CS?

P: As I would be their friend, like someone they know. But in fact they don't know. But they treat me really well like one of their friends, sometimes even like one of their family member, so it's really close relation I can say. People have relation with quite strange person, so it's quite paradox, but that's just how it is. (Piotr, 25, Krakov)

Na modelu „(ne)cizince“ se projevuje postmoderní spojování protichůdných modelů a vzorců (Bauman 2006). Hranice mezi cizincem, přítelem a členem rodiny je v couchsurferské situaci rozostřená. Zážitek ze setkání lze vyložit výstižným pojmem *uncanny* (Clifford 1992: 97), jelikož aktéři si připadají tak nějak blízcí, i když se fyzicky dříve nesetkali. Cítí se trochu „*strangely familiar*“ (ibid.), i když se zatím vlastně moc neznají. CS samotný a specifický způsob cestování (mobility) fungují jako identifikační prvek, což interakce usnadňuje a urychluje. Aktéři se mohou identifikovat na základě své mobilní zkušenosti, kterou mohou i u ostatních předpokládat. Sociální vazby se tvoří velmi rychle a snadno. Zrychleně a za pochodu, zkráceným způsobem.

No prostě víme o čem se můžeme začít bavit, tušíme, že jsme už jako někde byli, že jsme cestovali různě, asi podobným způsobem a můžeme se začít bavit právě vo tom, sdílet ty zážitky právě z toho couchsurfování nebo třeba ze stopu. (Hanka, 25, Praha)

4. 4. Zaměřené vazby

Aktéři se navzájem vybírají. Vazby totiž v případě host-surfer nejsou náhodné, ale zaměřené. Aktéři si vybírají a vyjednávají, s kým se chtějí setkat, do koho jako hostitel svůj každodenní čas investují.

Já hostim někoho, jenom když vim, že mám čas, když se mu chci věnovat, a hlavně je to tak 5 procent ze všech lidí, který mi napíšu, protože já fakt dám na intuici, fakt se dívám na to, s kým chci strávit svůj čas a ten člověk mi musí bejt sympatickej i podle fotek a prostě musím vědět, že si navzájem něco dáme, takže jsem dost vybíravá v tomhle... (Tereza, 31, Praha)

...for example in Padang there is no pub so if you like drinking, unfortunately you cannot accept beer and also we are quite busy people also. Maybe from this time to this time we cannot show you around. If it's still ok for you so come to my house, but I think it's more the guest who has to adapt to the schedule of the host because the guest is usually on holiday while the host is not on holiday, then the host who has to adapt. (Arman, 30, Praha)

4. 4. 1. Intuice

Aktéři deklarují určitou vypěstovanou schopnost intuice výběru člověka. Je to schopnost reflexivně zhodnotit člověka. Intuice může být chápána jako schopnost, která se rozvíjí se množstvím zkušeností CS interakcí. Je rozvíjena s aktérovou schopností mobility.

Když použiju jeden příklad z Portugalska, tak ten kluk měl sto referencí, ale mně byl hrozně nesympatickej, protože to byl takovej macho prostě a i dost si jako dovoval. A takže to, že s nim vyjde někdo jinej ještě neznamená, že s nim vyjdu já no. Takže to záleží. Ale myslim si, že teď jsem si to vypěstovala docela hodně...takovou tu intuici, že když vidim něčí profil a vim, že určitě ho chci potkat, tak ta intuice se většinou potvrdí jako správná. Když trochu váhám, tak to není úplně vono. Myslím si, že teď už to po těch letech ňák odhadnu no. (Tereza, 25, Praha)

4. 4. 2. Výběr aktérů

CS zprostředkovává blízký vztah, alespoň po určitý čas na určitém místě. Přibližuje k sobě lidi, které si člověk může „vybrat“ v současné době žití mezi cizinci. Dochází k určité „individualizaci“ sítí vztahů člověka a vytváření „osobní“ komunity (Bialski 2012: 87-88), což autorčini i mí informátoři oceňují. Identifikace a kontakt na základě nějakého společného zájmu, je vnímána v dnešní době jako pozitivní atribut. Aktéři preferují setkání se sobě podobnými, kteří si člověka vybrali na právě na základě identifikačního prvku, který je spojuje. Couchsurfeři při navazování nových vazeb často hledají sobě podobné lidi. Používají určitou selekci, vybírají si, rozhodují se, s kým vazbu naváží.

Couchsurferům jde také o vzájemné porozumění. Aktéři, kteří jsou si blízcí, mohou více věcí sdílet. Blízkost může plynout z nějaké vzájemné znalosti o vzájemných lokálních prostorech.

Technologie přátelství a pohostinnosti, kam Bialski CS zařazuje, umožňují personalizaci sítí (Urry 2007:17 in Bialski 2012: 126). Aktéři si tedy své přátele dle Bialski mohou vybírat v rámci určitého globálního posunu ve vytváření sociálních vztahů (ibid.: 127). Informátoři si někdy své protějšky pro sociální vazby vybírají až profesionálně, záleží jim na tom, s kým se setkají. Výběr může vést až k určité „supermarketizaci přátelství“ (Urry podle Bialski 2012: 126).

Yea, it used to be that everybody read the profile and you know I would get messages the only messages I would get would be people saying: I see that you like to go drinking. I can do the touristy things at anytime but I want to see the night time side of Prague and you seem to be a good person for that. And...yea that's the kind of people I want to host. (Jonathan, 41, Praha)

I just filter the requests so I end up with people who are just like me. So hardly ever I have a really weird couchsurfers you know who have no idea, very different perception what CS is. (Kasia, 27, Katovice)

většinou hostím západáky, protože třeba lidi z Asie...s těma si přídu, že nemám nic společnýho. A hostila jsem pár lidí z Latinský Ameriky, z východní Evropy ne, zkrátka si nějak kulturně musíme bejt podobný, nějak mluvit podobnou řečí. (Tereza, 31, Praha)

4. 5. Intimní setkání já-ty

Autentické setkání je blízké setkání host-návštěvník v soukromém prostoru jednoho z nich. Setkání je reflektováno jako blízké a soukromé v opozici proti povrchním velkým CS setkáním, které jsou tak možná vhodná pro mladé lidi hledající identitu. Jedině během situace já-ty lze vytvářet *intimately mobile* vztah (Bialski 2012), který vytváří důvěrné a domácí prostředí při setkání mobilních aktérů.

I: It is maybe old-fashioned but I like the intimate relationship host-guest so I don't think you need to show up in kind of a group organisation...For me it's really intimate relationship. And I don't need references because we know together the guest and the host we know what happened we shared (...) but gathering is more ...for young people who are maybe in a search of identity like (...)

A: For us it's more like sharing experience and memories... I: Yea intimate relationship. Really...it's not the point hosting hundreds couchsurfers. More quality than quantity, that's for sure. (Arman, 30, Inés, 25, Praha)

4. 6. Přátelé na první pohled

Interakce a vztahy, které překračují tu základní sociální interakčnost a sociální situaci, která se po couchsurferech "vyžaduje", která je v rámci couchsurferských norem, které budou vysvětleny níže. Přátelé „na první pohled“ jsou lidé, kteří se stanou osobním blízkým kontaktem, nad rámec "běžných" CS vazeb a norem, jež z nich plynou.

...with some people we got on well, we got on super well and for example they decided to stay the whole week, even though the city isn't really interesting and but...just because of me. And ... I really liked that, I really liked that. (...)

*But with some people who are like really **friends from the very first...like from the very first sight** we can say, yea we still keep in touch, maybe not on a daily basis but...yea we write emails from time to time. I even met with some people in different countries in Europe... (Kasia, 27, Katovice)*

Š: *Do you think that the If the friendships are long-term?*

P: *Hmm. Depends. (...) There is one surfing if you **feel the vibe** with your host if you feel really good it's natural that you want to maintain the contact that you want to exchange messages: How are you? What is happening? What is your life? Maybe something has changed? (...)* **Š:** *And do you think like...do you stay in contact with most of the people?*

P: *No no, mostly not.(...) most of hosts I do not have contact, they only left references and that was all, I surfed, they hosted and...**to move on**. So... (Piotr, 27, Krakov)*

Bialski couchsurferské vztahy vysvětluje tak, že při interakcích "na cestě" mobilní aktéři zažívají zážitek, který je pro ně dostupný právě a jen v tomto pohyblivém stavu. (Bialski 2012: 115) Možná právě proto se aktéři musí vždy „posunout dál“ lovit další zážitky jako Baumanův turista (2006).

Tzv. „clicking“ či „being on the same vibe“ Paula Bialski (2012: 116) interpretuje jako imaginární komunitu či globálním kmen. Couchsurfeři ale tak běžně vztahy dle svých informátorů nevidí, takové vztahy jsou pouze výjimečné a vzácné.

4. 7. Pomíjivé vazby

V CS se člověk setkává se situacemi, kdy navazuje pouze krátké prchavé vazby, což je však aktéry chápáno jako běžný, samozřejmý fakt. Člověk navazuje tolik vztahů (epizod), že by nebylo v jeho silách udržovat všechny. Dočasnost kontaktu není pro aktéry problém, i vztah „na chvíli“ je pro ně přínosný a vnímají ho kladně. Pomíjivé vazby jsou vlastně v rámci aktérských norem, aktéři o couchsurferské situaci uvažují v termínech krátkodobosti, protože tato situace je v rámci norem tak nastavená, je to spojení jen na čas. Což se děje zřejmě kvůli vlastní povaze aktérů – jsou charakterizováni flexibilitou a mobilitou, a tedy se posunují dál.

Š: *Do you think it's strange that people get to your close space and it's usually quite short contact?*

B: *I never thought about it. If people want they sometimes can keep the contact for longer. And most of the time I think couchsurfers meet so many people that they physically can't keep contact and I think most of the time other CS understand it so there is no expectation to do this. (Mateusz, 35, Krakov)*

And if there are some people who come here and we just don't connect I do my job you know I...the job...I mean I'm nice and everything and I just say goodbye and we never speak again. (Kasia, 27, Katovice)

*They respect each other together they have good **memories of being together**. It doesn't have to be deep friendship or love. Just...I think it's just correct being together for a while, it's nice. (Agnieszka, 36, Krakow)*

*and after you...you obtain kind of a **sweet memory of people** you know...oh yea...not only I went here I went there, I travelled here I travelled there. Okay, but there is not particular memory you get so... (Arman, 30, Praha)*

CSři vnímají postmoderní modalitu svého života za samozřejmou a běžnou. I spojení, vztah na krátkou dobu může být obohacující a přetrvává nepřímo například skrze paměť ve formě vzpomínek.

4. 8. Odložený vztah

Častým motivem v reflexích informátorů bylo to, že nepředpokládají interakce do budoucna udržovat a to zejména ne na časté bázi. S většinou aktérů se aktéři nevidí podruhé – vztah bývá jednorázovou akcí. Do sítě za cílem sdílení intimity se zapojují pouze dočasně (Sennet podle Bauman 2002: 63). Svě vztahy ale vnímají často jako určitá uložená, kumulovaná spojení, která mohou v případě potřeby ve většině případů kdykoli za nějakým specifickým účelem obnovit.

Na tomto motivu lze prohlédnout, že vztahy aktéři vidí jako spojení, tvořící síť (Bauman 2013), vztáženou ke své osobě.

...I've them there on the list I may contact them one day and probably I would be received...you know I would get a really nice welcome but it's not like an everyday contact. (Kasia, 27, Katowice)

Například při návštěvě města druhého aktéra se znovu mohou setkat či si poskytnout hodnotné lokální znalosti, které jim usnadní cestování či díky nim například získají nadhled nad mediálními zprávami a světovým děním, zprostředkovaným globálními elitami (Bauman 2002).

Aktéry jako by samotné překvapovala tato možnost - s někým nemluví roky a znenadání jsou znovu okamžití přátelé. Ve svých každodenních životech nemají čas udržovat vazby přímo, avšak vazby jsou udržovány jakousi interakcí nepřímou. Aktéři o sobě vědí, jakoby na sebe „myslí“. Nepřímá interakce a její imaginace v sobě nese tento určitý pozitivní emocionální kontext.

*It was difficult political situation in Turkey and I could ask my friends: "Okay, everything is okay? Or do you need any help or could you explain me what is the situation?" Because media always put only some part of the information, so they could tell me: "Okay, it's like that or like that."(...) So we don't speak together for a few months or years and suddenly: "Is it okay?" But it's...I think it's nice, **it's just nice to see that somebody just...there are...is thinking about you, why not.** (Agnieszka, 36, Krakov)*

Š: *So you kind of have it on mind that when you visit someone or someone visited you that you have...even if you are not in contact with them, you have a person somewhere. And if you would go there you would visit them?*

M: *Yes, yes, yes. I think I stay in touch maybe...with 10% of people I've met with CS. But I'm quite sure that another 80% people would respond if I emailed them with something, that's real, with some question or something like this. It's, you know, there are people, especially women who have need to stay in touch and there*

are people more often men who don't care but they are kind of a in a touch, you might not talk with someone for three years and when you contact them, they are like friends they will see no problem so. (Mateusz, 35, Krakov)

Interakce může probíhat i nepřímo, například pozorováním mobilních aktivit druhého aktéra na virtuální sociální síti. Akteři jsou v kontaktu, ale nepřímo a vzdáleně.

4.9. Reflexe interakce

Akteři své setkání či člověka, se kterým se setkali, mohou popsat referencí, která se objeví na profilu aktéra. Reference mohou být pozitivní, neutrální nebo negativní. Reference slouží k jakési zpětné reflexi vztahu a člověka. Dávají virtuálnímu profilu "reálný" rozměr. Aktér může člověka předem "zhodnotit" dle referencí ostatních "skutečných" lidí, kteří ho "skutečně potkali" a zakusili s ním určitou zkušenost v určitém čase. Zakládá reálnou identitu člověka, tvoří ho skutečným. Důvěra plyne z faktu, že člověk je nějak komunitou reflektován. Reální lidé o něm napsali reflexi jejich skutečného setkání. Tím se urychluje přátelský předpoklad a pocit okamžitého přátelství. Vztah aktérů jakoby se odehrával v kruhu - začíná a končí ve virtuálním prostoru, ale jeho jádro se odehrává v prostoru fyzickém.

Š: And why do you trust? Wasn't it just someone from the internet?

P: Why do I trust? Because not but if someone is taking part in this community he surely knows what is it about and I can trust him even if I don't know him but some people already met him and he doesn't have any negative references and so why shouldn't I trust him. (Piotr, 25, Krakov)

Š: Maybe, have you ever had to write a negative reference to someone?

A: .....But negative me not, but other people had sometimes. But it's good because it makes this like much more real. (Smích) It's normal. (Agnieszka, 36, Krakov)

5. Normy

V rámci dynamických vztahů a sociálních interakcí aktéři musejí umět jednat, a to určitým způsobem, v rámci specifických norem a rolí, jež ze vztahů plynou.

Z analýzy vychází, že aktivní participace vyžaduje určité schopnosti či nastavenost, které nemají všichni, zejména ne lidé „zvenčí“. Aktér ví, jak se má chovat a jednat. Zároveň se to ale neustále učí a konstruuje to na základě své zkušenosti, jelikož se ocitá ve stále nových prostředích. Musí své jednání neustále podřizovat určité sebereflexi (Giddens 2010). CS aktéry učí, jak vztahy spravovat a řídit v této zvláštní ambivalentní situaci. Aktér musí být schopen být znovu a znovu uchopit situaci, která je pro ně na jednu stranu známá, ale stejně nová a nejistá. Aktér se musí naučit čelit jinakosti druhých, jelikož v některých situacích vystupuje jako určitý pozorovatel. Je to určitá škola vyjednávání s lidmi.

Pro tuto určitou morálku či etiku a její rozvoj je také nutné být vybaven určitými identickými schopnostmi (skills), zejména tou klíčovou – být schopen být mobilní určitým způsobem. Být schopen vyjednat nové situace a vztahy.

*you have to be much more tolerant and **observant** so how to behave in another culture but on another hand you can ehm you can learn these things when you are travelling but you have to be communicative to take relation to talk with other people. (...).especially when you are living as a guest in somebody's house you can't be too much...maybe not aggressive **but you have to be part of this place but quite neutral because you can disturb somebody's life so. But it's a kind of school how to create relation with other people...** (Agnieszka, 36, Krakov)*

I realised that just few people know this possibility and would be able to act in the situation. (András, 23, Budapešť)

5.1. Role host vs. hostitel

Pro určitou couchsurferskou morálku je nutná zkušenost hosta i hostitele. Host musí zůstat určitým způsobem konformní s hostitelem a jeho místem, jelikož se nachází v jeho velmi soukromém prostoru domova. Musí často přehodnocovat své vlastní každodenní normy, zjevuje se mu to, co považuje jako běžné. Musí se přizpůsobit zvykům a každodennosti hosta, jelikož oba se nachází v odlišném čase – práce vs. volno či dovolená. Proto je pro aktéry důležitá zkušenost perspektivy z obou rolí – hosta i hostitele, aby si tento rozpor časů uvědomili a odhalili normy, které jednání zahrnuje. Normy jsou z větší části určovány a nastavovány hostitelem, jedna hostitelka například po svých španělských hostech vyžadovala konverzace ve španělštině, a by si mohla procvičit jazyk apod. Zároveň s normami souvisí nepřímá reciprocita (viz aktivity), od aktérů se očekává, že v rámci svých aktivit bude nejen cestovat, ale také recipročně hostit.

you know like...get more familiar with the etiquette or the...the code. It's better when you do both, but some people just can't. (Kasia, 27, Katowice)

Š: Na co si musíš zvyknout?

T: Na ten fakt, že někoho k sobě pustíš do bytu, aniž bys ho prostě vůbec znala. Kamarádce přišlo úplně nepředstavitelný, že by někomu dala svoje klíče, že by ho pustila do svého soukromí, když ho nikdy předtím neviděla. (...) Ale potom, když prostě poznáš, že o nic nejde,...tak je to prostě strach z neznáma řekla bych. (Tereza, 31, Praha)

Host se pozorně adaptuje v novém prostředí, přizpůsobuje se podmínkám hostitele, snaží se "dát něco zpátky", je jakoby v podřízeném vztahu, dostává se mu něčí pohostinnosti.

Jedna z informátorek mi vyprávěla příběh o hostiteli, u kterého se opravdu bála, jelikož ji slovně obtěžoval. Přesto u něho zůstala a utekla až ráno, po noci strávené s pepřovým sprejem pod polštářem. Když tato informátorka říkala, že tam zůstala, měla jsem z této části rozhovoru pocit, jakoby se styděla. Jakoby ani vlastně nevěděla, proč tam zůstala. Myslím, že význam mohlo mít to, že i přes negativní zážitek i strach byla upoutaná ve své roli.

Hostitel má často rozhodující úlohu ohledně aktivit, provozu domova a svého denního režimu. Ale má také určitou představu o pohybu a chování v něm:

Já třeba když někoho u sebe mám, tak nemám moc ráda, když se tam chová okamžitě jako doma. To jsou většinou Američani nebo Australani, zase nemám ráda, když se mě skoro zeptá, jestli si může sednout jo, tak to je zas druhý extrém. (Tereza, 31, Praha)

5.2. Pohostinnost

V rámci norem je vyjednávána také pohostinnost. Aktéři se musí přizpůsobit faktu, že i v současném globálním světě se může setkat s odlišnými přístupy k pojetí pohostinnosti (hospitality) či představě jaký být hostitel a normám z toho plynoucím, například z jejich pohledu až nepříjemně přehnané pohostinnosti. Aktéři-experti se však deklarují jako ti, pro které to není překvapující, neboť oni se na různé lokální modality zvyků a kultury snaží připravit předem³, snaží se zapadnout všude, čili být mobilní v každém případě a situaci. Někdy je pro aktéry těžké zakoušet pocit bytí jako doma (Bialski 2012), jelikož hranice mezi známým a neznámým je pro aktéry navzdory postmodernímu splývání míst (van Houtum & van Naerssen 2002) stále ještě zřetelná.

...it's difficult to couchsurf in Japan because Japanese people treat it very seriously so they are...it's an effort for them. One day accept couchsurfer they are their guests they have to take for a dinner to a restaurant, they have to pay for it. They have to take you for some trip (...) so I remember when I was in a Japanese house it was much different than normally but it was not really surprising for me. (Mateusz, 35, Krakov)

A sme vstoupili do tý místnosti a já jsem nevěděla, jestli je to předsíň nebo už obývací a on mi okamžitě někam zmizel, jel mi prostě koupit nějaký jídlo, tak to bylo pro mě neobvyklý, protože ty Maročani pro tebe všechno obstarávají, oni maj pocit, že se prostě o tebe fakt musej starat. (Tereza, 31, Praha)

5.3. Nemobilní aktéři

There are also more and more people who need a lot of attention which is also quite problematic as I think CS was rather made for people who are quite independent (...) also maybe it's how people are changing actually (smích) (...) they are used to the fact that someone cares for them, someone cooks for them and so on and then they go to

---

³ Informátoři, kteří se přibližovali roli aktér-expert mi někdy připomínali antropology a při pobytu s nimi jsem si připadala nejvíce jako pozorující- pozorována.

foreign person and they are surprised that it's not the same. (smích) But it's not their mum so. (Mateusz, 35, Krakov)

Někteří aktéři se jeví jako určitým způsobem nevybavení schopnostmi pro pohyb v couchsurferských sítích. Již jsem zmínila klíčovou schopnost – být mobilní určitým způsobem, a právě tito nemobilní aktéři ji postrádají. Většinou jsou typičtí tím, že nejsou schopni sdílet s druhým ve velké míře relevantní zkušenosti v rámci sdílené solidarity takzvaných *intimately mobile* aktérů (Bialski 2012). Jsou nesamostatní, na hostitele kladou nároky, které jsou v rámci norem neakceptovatelné.

5. 4. Disciplinace aktérů

U některých aktérů, zejména těch zkušenějších, se projevovala určitá deklarovaná snaha v rámci vyjednávání vztahu disciplinovat ostatní aktéry. Bylo to zejména u těch aktérů, kteří CS z perspektivy svých informátorů používají špatně – zneužívají ho například pouze jako ubytování zdarma, rezignují na setkání jako sociální situaci, autenticitu a blízkost setkání. Disciplinace je viditelná u aktérů, kteří cítí odpovědnost za svou imaginární komunitu (Anderson 2008) a snaží se ji určitým způsobem v rámci specifických norem udržovat a disciplinovat aktéry, kteří dle těchto norem nejednají.

I get requests like this saying just: "Could I crash on your sofa for one night?" And that's it. And then, sometimes I just ignore them or when I'm like really pissed I decide to write a response saying that explaining, I don't know why I'm doing this, like a voluntary job of explaining it to people what is CS really about. (Kasia, 27, Katowice)

6. Aktéři

V sociální realitě CS se pohybuje a vztahy vyjednává množství menších a větších sociálních aktérů. Někteří z nich by se dali označit jako určití „abstraktní aktéři“ (Stöckelová & Abu Ghosh 2013: 11). Jací aktéři se v prostředí CS vyskytují a pohybují a jaká je jejich typologie, o tom pojednává následující kapitola.

6. 1. Rodina

... So when we were travelling to Vilnius from Warsaw and (...) on the night before we were supposed to get there a girl messaged us that...wow...that her parents were coming back from a holiday or something which was by the way really unfair because it turned out that she didn't really tell her parents ever about CS. (smích) So, basically she cancelled and we had to go to a hostel in Vilnius. (Kasia, 25, Katovice)

CS většinou provozují mladí lidé, kteří jsou reflektováni jako ti, co disponují volným časem. Starší lidé čas nemají a CS ani nevyhovuje jejich normám a představám o životě, cestování a způsobu mobility. Dospělí lidé jsou vnímáni jako ti, co jsou moc vtaženi a pohlceni svou každodenní rutinou.

Jelikož členové rodinné sítě jsou často svázáni s prostorem domova, dostávají se do interakcí také. Rodina hostitele je častou sítí, s níž se návštěvník dostane do kontaktu a interakcí. Někdy se členové rodiny či domácnosti stávají jakoby „spoluhostitelem“, role hostitele se rozšiřuje i na ně a oni se s ní stávají konformní.

Surfer si často vytvoří vztahy více s rodinou sítí hostitele než s jeho přáteli, zejména skupinou přátel. Přátelé tvoří uzavřenou skupinu, pro kterou je někdy těžké udržet anglickou konverzaci, či konverzují o svých interních tématech a věcech a své přátelské sítě, do kterých je pro cizince těžké se zapojit.

... if they live with a family, they introduce me to the parents and yea I've spent quite a lot of time with parents. With their friends I think not so much, and it doesn't always work well because then they often start speaking about their things often in their language so I don't like meeting friends of couchsurfers too much. But with family it's actually very common. (Mateusz, 35, Krakov)

Rodina je často přímo součástí toho intimního prostředí domova, kterého se návštěvník na čas stává součástí, a kde zakouší pocit blízkého domácího prostředí (Bialski 2012). A proto jsou rodinní členové v mnoha případech významnými aktéry interakcí.

My dad just...he loved it he said that just the...what was his reaction? He was like: why not? That was his attitude: why not. Which is really surprising taking to consideration that he is over seventy now and he was like...yea he was like sixty nine maybe when we started doing it. (Kasia, 27, Katovice)

Někdy se aktér dokonce s rodičem identifikuje tak, že vlastně CS doma provozují spolu dohromady, oba jsou tedy v hostitelské roli a návštěvník s nimi oběma musí vyjednávat vztah.

6. 2. Nováčky

Nováčci jsou určitými praktikami do komunity uváděni, jejich pozice je posilována zkušenějšími aktéry, kteří jim usnadní jejich začátky, umožní jim vytvořit si zkušenost a vazbu, což jejich postavení a vyjednávání budoucích vztahů usnadní, jelikož již budou reflektováni ve více insiderské pozici. Někteří mí informátoři projevovali s nováčky, kteří se jevíli konformní s normami, komunitární solidaritu (Sennet in Bauman 2002: 161).

tak jsem si řekla, že k němu pojedou, že bych mu tím pomohla, aby tam měl něco dalšího, protože nejhorší je to na začátku, když tam (na profilu) člověk nic nemá. (Hanka, 25, Praha)

*we got one couchsurfer, he was new (...) and I was happy yea that we could give him the chance **to show that he can be real couchsurfer.*** (Inés, 25, Praha)

6. 3. Experti

Dalším specifickým typem aktéra je couchsurfer-expert. Je typický specifickými normami a nároky na své hosty a ostatní členy sítě. Expert má přesně definovanou představu o tom, kdo a v rámci jakých norem se může CS účastnit a jaký by měl mít charakter. Zároveň v interakcích couchsurfer někdy trpí určitým syndromem vyhoření, unavenosti z neustálého setkávání se s novými a novými lidmi, již ztratil zájem se setkávat. Experti se dostali do absurdní situace - jsou profesionálové CS vztahů, ale zároveň to, o co jde, ztratili a zapoměli. Mají silnou síť pomyslných transnacionálních vztahů, ale zároveň jsou již vyčerpáni proudem dalších nových cizinců, kteří však do měst nevyhnutelně a neustále proudí (Bauman 2013).

*they just lost it. Like they...they are not enthusiastic about hosting people or meeting people anymore. (...) because at some point I started feeling this...that I'm not longer enthusiastic showing people around because I'm bored and is I said I just...I decided not to attend any more CS meetings in my city because I'm bored with constantly introducing myself and constantly starting a new acquaintance without any hopes for actually keeping it. So imagine...but that happened to me quite soon and I haven't had like 100 guests. And now imagine a couchsurfer - host who has hosted seriously like 100 people. How can you be still excited about meeting somebody? (...) I never really contact people like this to be honest. **I contact the new people.*** (Kasia, 27, Katovice)

...bych si přišla, že jsem jenom jedna v řadě, kterýho potkali, takže spíš mam radši někoho, kdo se se mnou fakt bude zabejvat a ne mi jenom ukáže, kde je moje postel a to je všechno. (Tereza, 31, Praha)

6.4. Aktéři - outsideri

Aktéři musí své působení vyjednávat se svými blízkými lidmi ze sítě přátel či rodiny zvenčí, kteří nemají s CS zkušenost či ani nejsou součástí prostoru domácnosti. V některých případech aktéři CS šíří či doporučují do dalších svých sítí, když je přijat pozitivně a aktéři ho tzv. „pochopí“. Většinou ho však dle mých informátorů outsideri reflektují jako nebezpečný, zvláštní a nenormální jev, protože ho vnímají v opozici vůči běžným společenským normám (Rosen, Lafontaine & Hendrickson 2011). Mí informátoři se setkávají s neporozuměním a odmítavým postojem. Někdy dokonce raději identitu svých hostů fabulují a vydávají je za přátele přátel a podobně, aby pozici „(ne)cizince“ svých hostů nemuseli zdlouhavě vyjednávat a své hosty vystavovat konfliktům. Musí své blízké

přesvědčovat a vysvětlovat jim, „o čem CS je“, protože podle jejich blízkých jsou osoby z CS neadekvátní lidé (cizí, neznámí) na neadekvátních místech (soukromých, skrytých). Někdy bývají přesvědčováni, že provozování CS se k nim nehodí, protože nekoreluje s jejich sociálním statutem (dospělá matka – rodina s malým dítětem, úspěšný zaměstnaný vědec). CS je outsidersy vnímán jako něco na okraji, jako určitý „gypsy life“.

my mother always says that it's strange however she...this is my way of life so she accepts this which always says: "Oh, how can you? Like it's so odd that you invite somebody and you don't know." So my parents know about this but for them this is strange and most of my friends have very similar opinion (...) Even at that moment people: "But you have a child now so you still want to use CS?" And I say yes I can meet families with children and they are travelling as a couchsurfers. There are even meeting for the families with children international or only Polish... (Agnieszka, 36, Krakov)

I live with six people in apartment (...) not all of them accept this kind of idea...Not knowing being not part of that it can be hard for someone to understand that. Because for them it's something really new, like just some stranger. "But you met him you know him he is your friend." " No, he is just someone from the internet," they say. So some of people do not trust they are afraid about stealing things and so. (Piotr, 25, Krakov)

6. 5. CS jako instituce

Jedním z aktérů, se kterým se couchsurfeři střetávají a vyjednávají je také samotný web a CS jako společnost-instituce, která figuruje jako určitý „abstraktní aktér“. Dnes je to vlastně již firma s cílem zisku, což se všem mým informátorům přičí, neboť původně neziskový CS měl čistě jen spojovat lidi s podobnými zájmy a umožňovat jim setkání, ne vydělávat peníze. Je to vnímáno, jako by byl CS ukraden, neboť jeho autentický obsah je kolektivní sociální produkt, vytvořený aktéry a ne předmět komodifikace. CS jako instituce představuje určitou postmoderní globální moc (Bauman 2002), se kterou sami mobilní sociální aktéři vyjednávají.

*when CS became this company of class bio, or something (...) lot's of experienced couchsurfers, they were very angry, they didn't like it because they said that...that it has nothing to do with commercial institution because **it was build on their hmm, on what they did and no one asked them, so.** (Mateusz, 35, Krakov)*

*...instead of just being a site where people who had similar interests could meet up and get together. Now they are trying to make money they are trying to get more and more people involved which is why there are more **and more people that don't read profiles.** (...) they just... message every single person in that city saying: Can you let me and my six friends stay with you for four days. (Jonathan, 41, Praha)*

6.5.1. Ideologie

První, co člověka na stránkách couchsurfing.org uvítá je „share your life“. Svě promyšlení tezí a cílů, tedy určité ideologie, jazyka a pojmů, jež web-instituce-aktér předkládá, jsem se pokusila podrobit drobné kritice.

CS deklaruje, že díky němu lidé budují významuplné vazby skrze kultury. Díky CS se skutečně setkávají lidé z různých částí světa, ale to ještě neimplikuje fakt, že se setkávají lidé, kteří jsou skutečně kulturně odlišní. Všimá si toho András. Aktér se nestřetává s jinými „kulturami“, ale pouze lidmi, kteří v dnešním globalizovaném, vazbami propojeném světě odlišní vlastně nejsou.

Š: *Is CS helping being attentive to the other culture?*

A: *I don't think so that this is about different culture, but I don't think so for example that we are different a lot. Not... conform with cultures but with other personalities. Who is friendly in his life, then this person will be successful in CS too. (András, 23, Budapešť)*

CS si klade za cíl změnit svět a „udělat ho lepším“ skrze globální komunitu, kterou, jak ideologie deklaruje, vytváří. Zároveň však implicitně staví na předpokladu, že setkávání s touto „jinakostí“ je pro člověka obohacující a přínosné, že poznávat nové lidi je potřebné a dobré. Člověku to přináší kulturní a jiné benefity díky kulturní výměně, která probíhá. Tvrdí, že cestování a zakoušení světa může být pro člověka významuplné a nezapomenutelné jen díky lokálním lidem v opozici k hotelu a cestovní agentuře.

Jednou z idejí je „*travel like a local*“, což zní protichůdně, vzhledem k tomu, že lokální člověk ve svém lokálním místě necestuje, je to čistě jen jeho domácí prostor.

Ideologii aktéři vnímali buď pozitivně – jako určitou filosofii komunity, která spojuje lidi se stejným cílem, tedy ty, kteří chápou CS jako sociální prostor k setkávání a ne pouze jako ubytování zdarma. Či ji sami podrobují kritice. Web užívá určité výrazy, kterými charakterizuje aktéry. Mají být *open-minded* a zakoušet *local culture*. Mnohdy jsou předmětem vtipů a je jimi opovrhováno, že jsou to vlastně povrchní, prázdné fráze, které užívá každý jako určitou strategii sebeprezentace, ve snaze rychle získat hostitele. Zároveň ve své autentické podobě opravdu výrazem aktérských vztahů jsou.

...everybody uses the usual, regular words and...open-minded. In the end I meet with several different people. I guess this website because of its language makes the personalities similar, you know. But in real they are different. For example what does it mean local for a Brazilian and for you? It's very different you know. Because for a guy from America or Asia the European cities look similar, but for you, you see the differences between Prague and Budapest. So what does it mean local things? (András, 23, Budapešť)

People that travel are more open-minded than people that don't. It's just a basic fact. They are open to seeing that there are places other than where they grew up and that people live in a different way than they do in the small place where they grew, where they were born. And so, yea anybody that is travelling is open-minded to an extent and if you travel by CS then you are staying with complete strangers and you are trusting complete strangers either allowing them into your home or going into their homes...(Jonathan, 41, Praha)

6. 6. Neautentický aktér

Další typ aktéra, dle mých informátorů reflektován z hlediska norem jako nejhorší, jako jakýsi plevel, je aktér, kterému nejde o setkání, ale pouze o ubytování zdarma. Nechápe CS jako sociální situaci a příležitost. Je spojován s CS-institucí, neboť CS jako instituce se snaží z komerčních důvodů rozšiřovat členskou základnu, což dle mých informátorů vede k přílivu těchto neautentických aktérů, kteří ruší identifikaci imaginárního společenství (Anderson 2008) na základě blízkosti (intimacy).

To jsem u sebe měla asi tři Portugalce. Původně měli přijet dva, ale nakonec přibrali ještě kamaráda. Řekla jsem si, že tohleto už prostě nikdy. Jakmile přijeli asi v jedenáct večer, tak chtěli hned někam jít na nějakou diskotéku se setkat s kamarádama. Vůbec jsem je skoro neviděla za celou tu dobu, co u mě byli a když potom měli odjíždět, já jsem měla odcházet trošku dříve, tak dva z nich tam prostě leželi na posteli, neřekli ahoj. Prostě tohleto mi přišlo... docela hnusný no. (Tereza, 31, Praha)

they didn't want to deal with these basic gap year American students that just want to come to have a free place to stay and party and don't care about you as a person. (Jonathan, 41, Praha)

7. Lokální poznání

...well the best thing is that it gives you the chance to be like inside... (Kasia, 27, Katovice)

Informátoři častokrát zmiňovali distinkci „turista“ vs. „cestovatel“. Jako zásadní rozdíl oproti běžným turistům byl reflektován fakt, že couchsurfeři se chtějí setkávat a být aktivně sociální. Místo do hotelu se na svých cestách dostanou do skrytého prostoru domova. Místo chtějí zakoušet skrze člověka a emocionální vztah („sweet memory of people“). Vztahy a interakce byly aktéry reflektovány a hodnoceny jako pozitivní zejména v tom smyslu, že jim poskytují příležitost pokusit se vyvázat z role turisty a s pomocí lokálního aktéra se mohou dozvědět, vidět a zažít věci, ke kterým by se jinak jako „turisté“ neměli šanci přiblížit. Lokální aktér jim může ukázat určitá skrytá místa a praktiky (jak se dostat zadarmo na pláž, jak se nenechat okrást v indonéské veřejné dopravě apod.). Situaci aktérů lze interpretovat tak, že skrze interakce v CS aktéři získávají určitý specifický kapitál, a to kapitál lokálního autentického poznání skrze blízkou sociální situaci s druhým. Původně vzdálený prostor se pro aktéry stává blízkým (Bauman 2002) alespoň na čas a z určité perspektivy. Mají dojem, že kulturu zažívají trochu „zevnitř“ díky blízkému setkání a solidaritě někoho, kdo jim místo přiblíží (Sennet in Bauman 2002: 161).

No mě to hrozně moc dává, protože já se hrozně ráda dívám k někomu domu, jak žije někdo jinej. Ale hlavně bych vůbec nezažila to, co jsem zažila díky tomu, že když bych byla v hostelu, tak tam se člověk potkává s cizincema, viděla bych prostě jenom památky, ale ne tu kulturu trochu z vnitřku no. Oni ti můžou ukázat místa, který... který bys jinak prostě nenašla nebo o nich vůbec nevěděla. (Tereza, 31, Praha)

especially that you enter someone's home so there some traditions are typically not so visible in street as in people's houses. (Mateusz, 36, Krakov)

they have another constants, another thinking, another way of looking at the world. So it's really enriching experience and to try some local speciality that you would never find by yourself. If you meet local he can take you to some good place, take you to some hidden bar that you would never go without knowing anyone form there so. (Piotr, 25, Krakov)

Lokální zážitky byly pro aktéry někdy nepříjemné či dokonce šokující (finská sauna a být v ní nahý) či dochází k nedorozuměním ohledně představ o stravování a stravování (jíst maso k snídani). Někdy se setkávají s odlišným přístupem například ke zdvořilosti či humoru. Může dojít k určitému střetu světů či dokonce konfliktu. Zároveň určitá vzdálenost či odlišnost může být pro aktéry zdrojem blízkosti a udržování vztahu. Odlišnost druhých je pro aktéry určitým způsobem přitažlivá a zdrojem udržování vztahu. Jak například hodnotila Hanka svůj vztah se svým indickým hostitelem:

Protože to mam tak jako...jsme prostě byli pro sebe takový prostě nejvíc zajímavý... (Hanka, 25, Praha)

Já jsem nedávno hostila dvě Američanky a mně se hrozně líbilo, jak hodně se ptaly, takže to mě vždycky potěší, když ten člověk se jakoby zajímá do detailů, co se tady dělo, jak tady žijem a jaký sme. Ale taky se s tím nesetkávám moc často. (...)Ale je to umění toho, kdo se dokáže skutečně ptát... (Tereza, 31, Praha)

Paula Bialski data lokálních podmínek vynechává úplně, neboť lokální podmínky nepovažuje relevantní ke zkoumání praktiky globální kultury (2012: 28). Já jsem se je přesto rozhodla zařadit, protože v mých datech se objevovaly a mí aktéři je reflektovali.

Aktéři se setkávali s tím, že autentická lokální znalost je ve skutečnosti výjimečná. Většinou se hostitelé cítili v roli pouhých turistických průvodců, a tedy oceňovali vlastní aktivitu a znalosti hostů. Často pokusy o získání lokální zkušenosti svých hostů hodnotili jako pasivní a pouze deklarované. Lokální poznání se vyznačuje epizodičností (Bauman 2002), která je v couchsurferské situaci skryta díky zakoušení pocitu blízkého a domácího setkání (Bialski 2012).

Jedním z motivů se jeví získávání lokálního kapitálu skrze zažití každodennosti druhého (cizího) během interakcí s ním. Zakoušení každodennosti jiných je často implicitním cílem interakcí, které se dějí v blízkém prostoru domova.

You can see even at home how they live, what are their habits... (Agnieszka, 36, Krakov)

8. Aktivity

Sometimes I go with them (sightseeing) if I have time for that. In the end we meet together in my flat and we can cook and we can drink together and talk. (András, 23, Budapešť)

Čas, který spolu aktéři v rámci svých interakcí tráví je naplněn různorodými, avšak typickými činnostmi, o kterých jsem na základě výzkumu přesvědčena, že vztah utváří. Jsou to činnosti, skrze které se vztah vyjednává a vzniká jako takový, je zakládán a upevňován. Aktivity vztah utvářejí a zakládají blízkost. Aktivity svou povahou mohou být každodenní. Mí aktéři a i já jsme zažívali například společné hraní her procházky ve městě, sledování filmů a videí, poslech hudby apod.

Zároveň je vztah utvářen i určitým „bytím spolu“, tedy blízkost byla často reflektována i v případě, kdy aktéři spolu tolik aktivit nedělali, ale trávili svůj společný čas v prostředí domova.

Myslím, že aktivity lze s Bialski uvažovat jako to, skrze co se mobilní aktéři stávají *intimately mobile*, a co zprostředkovává blízkost, pohostinnost a pocit domova (Bialski 2012: 123). Právě domov jako prostor a zakoušení pocitu domova je pro situaci aktérů klíčové.

8. 1. Prostor domova

*Like getting with his shoes in someone's private life, not staying in a hotel in **some neutral space**. (Piotr, 25, Krakov)*

Ale spíš to bylo takový, že tam když jsme byli u něj(v Indii), tak jsme se cítili tak jakože doma, protože to byli lidi, který byli hodně jako otevřený vůči těm západákum.(...) tenhle i když necestoval, tak měl u sebe tolik jako lidi, že prostě se s nim dalo dobře jako mluvit, že to bylo takový prostě víc domácí no. (Hanka, 25, Praha)

Domov hostitele je specifický prostor, ve kterém se aktéři setkávají a ve kterém aktivity z větší části probíhají. Není neobvyklé, že host s návštěvníkem sdílí své náhradní klíče od bytu, takže tím návštěvník může mít pocit „být někde jako doma“, zakoušet pocit zprostředkovaného domova. Zřídka byla pro informátory relevantní otázka bezpečnosti a důvěry. Domov není neutrálním místem jako například hotel, který je typickým ne-místem (Bauman 2002). Domov je místem soukromým a skrytým a právě do tohoto prostoru se host z ničeho nic dostává a musí se v něm dle určitých norem chovat a pohybovat.

8.2. Aktivity a jídlo

Na základě analýzy se jeví, že vztahy se tvoří také skrze aktivity spojené s jídlem. Jídlo je častým objektem vztahu. Aktéři spolu často jídlo probírají. Jídlo je jednoznačně objektem jejich společné každodennosti a spolupodílí se na vytváření vztahu. Aktéři často konverzují o svých národních či oblíbených jídlech či si je i vzájemně nebo dohromady vaří. Jídlo a vaření je jedním z významných témat hovorů a společných blízkých okamžiků. Kuchyně samotná je také častým vyjednávaným a blízkým prostorem aktivit.

Poslední večer nám chtěl Arman s Inés sami uvařit nějaký trochu Indonéský jídlo, na který si koupili i všechny vlastní ingredience. Byly to takové špagety se šunkou. Také po tom umyli nádobí. Arman během krájení zeleniny

používal svůj vlastní nůž, když jsem šla kolem kuchyně, tak se mi omlouval, protože si myslel, že by mě to mohlo urazit, že si myslí, že moje nože jsou tupé. (Terénní poznámky, 18. 5. 2014)

No, zrovna teď minulej tejden jsem tu měla Japonce, a když jsem před něj postavila máslo tak ani nevěděl jak si ho namazat. (Smích) (Tereza, 31, Praha)

8. 3. Sightseeing

Hlavní náplní času návštěvníků bývá poznávání lokálního místa, dokonce se to od nich očekává – zajímat se. Někdy se tak děje přímo s hostem, kdy návštěvníka na procházkách doprovází či se s ním během dne setká a někdy nepřímo, kdy mu dává jen určité rady a doporučení. Často jsou surfeři určitým způsobem kontrolováni, pozorováni a hodnoceni, jestli jsou dobří „turisté“, či spíše cestovatelé a jak uspěli ve své roli při pokusu o zaujetí lokální perspektivy. V praxi vztahu je mezi aktéry vyjednáváno zakoušení místa, tak aby se host vyhnul neautentickému procházení atrakcí (van Houtum & van Naerssen 2002: 131).

*...we will have a hiking trail of maybe ten kilometres maybe a little bit less, always outside of Prague, not in the centre so **places that tourists will never ever go under any circumstances**. And where possible I introduce to my couchsurfers and take them with me hiking to the hash and they... they're like: "Oh my god, this is amazing, we got to see something that no tourist will ever see." (Jonathan, 41, Praha)*

vůbec nemám ráda Starý město, protože je to úplně Disneyland, tak je chci provést spíš po Malý Straně (...)Oni maj taky rádi, když je zavedeš do nějaký místní hospody,... (Tereza, 31, Praha)

8.4. Reciproční vztahy

Š: How do you think that people treat you, how do they act between each other so?

A: Hmm. It depends. Mostly they want to be helpful and kind to me. Mostly they want to pay back something to me. They give me a gift or they want to pay in a pub but I won't let them! Smích (András, 23, Budapešť)

Některé aktivity mají reciproční kontext. Host cítí povinnost hostiteli svou návštěvu nějakým způsobem vrátit či alespoň symbolicky oplatit. Reciprocita však nikdy nemá a nesmí mít přímou peněžní formu. Většinou všichni surfeři dávají hostiteli nějaký drobný dárek jako suvenýr, ale zejména jídlo či alkohol z jejich výchozího místa. Dárek se někdy vyjednává dopředu, jako v případě alkoholu při cestování do muslimských zemí, jelikož i takovým hostitelem může být přijat velmi pozitivně. V některých případech má sám hostitel již ve virtuálním profilu pokyny, co mohou návštěvníci přivést, co by ocenil. Když je cestovatel na delší cestě, neočekává se, že každému bude něco vozit, může ale například něco koupit na místě.

V rámci návštěvy se surfer snaží reciprocitu projevit například také pomocí v domácnosti, jako například s uklízením, což není vždy vnímáno pozitivně, neboť každý má jiné nároky na takové činnosti.

Reciprocita se nemusí odrážet jen v aktivitách či dárcích, ale samotném provozování CS. Rozlišuji reciprocitu přímou, kdy se role obrátí a hostitel se může rozhodnout někdy v budoucnosti recipročně navštívit přímo svého hosta, pokud host bude chtít.

Š: So the people you hosted, would you stay with them in case you would happen to be going to their country?

A: Yea, yea. I know their personality and I can imagine how would they host me. See like as I've already asked you: Can I go to you? (Smích) (András, 23, Budapešť)

Reciprocita má často nepřímou formu. CS je často vnímán tak, že člověk má něco dát i brát. Pokud surfuje, měl by i hostit. Informátoři, zejména aktéři-experti, to často vyjadřovali jako „give it back to the community“. Měli by udržovat určitou zvláštní balanční rovnováhu prostřednictvím nepřímé reciprocity hoštění v rámci určité imaginární komunity (Anderson 2008). Aktéři za tuto „komunitu“ cítí určitou odpovědnost, identifikují se s ní, snaží se jí udržovat, aby se nezvrhla, a proto se snaží držet se pravidla, že pokud surfují, tak ve stejné míře i hostí. Nepřímá reciprocita je aktérskou normou. Má pro CS udržující funkci, skrze motiv sdílení funguje jako určitá „morální ekonomika“ (Bauman 2002).

I have this kind of rule that people should... if they use CS for more time they shouldn't have much more visiting experiences than hosting and I try to balance so basically each time I visit someone's house I try to host someone to give it back to the community. (Mateusz, 35, Krakov)

8.5. Konverzace

Vzájemná konverzace a vyprávění příběhů se při analýze jeví jako důležitý faktor CS vztahu. Aktéři, kteří spolu „nemluví“ či si nevypráví, byli reflektováni jako zvláštní. Vždyť o to přece jde, být v kontaktu, všimnout si jeden druhého. Aktéři jsou na okamžik mírně vyvázáni ze své každodennosti, a tak se v tomto zastavení mohou ponořit do příběhů druhých. Konverzace zprostředkují také imaginární mobilitu, o které bude řeč níže. Konverzace je někdy i zdrojem přímé reciprocity – host může hostiteli vyprávět o svých cestách. Konverzace je zdrojem a nástrojem blízkosti a utváří se skrze ni sdílení intimity (Sennett podle Bauman 2002: 63). Konverzace mohou být zdrojem určitého kapitálu lokálního poznání druhých a jejich každodennosti.

Jako ty témata rozhovoru...to se prostě nabízí, už jenom to cestování. Takže...prostě skrz ten hovor se ten člověk uvolní. (Tereza, 31, Praha)

je fakt, že jednou s těma bratrama (v Indii) jsme si tam asi do čtyř do rána povídali, jakým způsobem se tam třeba podvádí ve školách u nás a u nich. A bylo to tak diametrálně odlišný, oni měli takových neskutečnějších způsobů. A pak jsme se fakt bavili prostě o tom, že je zajímavé jak u vás lidé spolu jako choděj a tak a fakt, že se prostě zajímali o tohle, protože u nich...Takže je fakt, že tyhle kulturní rozdíly jsme tam řešili, že jsme se fakt vzájemně zajímali, tak jsme se tak furt cejtili takovou atmosféru, že oni se furt na to ptali, tak my jsme jim to jako řekli. O oni: A ty jsi s někým chodil a to? A my jako: No tak já jsem s někým chodila to a pak jsme se rozešli...a oni tak jako koukali jak to teda...jak to je, tak jsme si to tak jako vzájemně vysvětlili no. (Hanka, 25, Praha)

9. Mobilita

Cestování je zřejmý spojující a identifikační prvek aktérů, zejména cestování nezávislé a nízkonákladové. „Backpacking“ byl aktéry reflektován jako správná a normativní identifikace členů, spojující prvek. To je to, o co v CS jde, ne ubytování zdarma. Aktéři často využívají spolujízdu, stopování, kempování na divoko apod. Lze to označit jako alternativní turismus vůči masovému turismu (cesty s průvodcem, hotely...). Pro couchsurfery je to příznačný určitý styl cestování, jsou tedy vybaveni určitou specifickou schopností mobility. CS je pro aktéry určitým sdíleným stylem pohybu a zakoušení prostoru. Tímto specifickým druhem mobility se aktéři identifikovali s CS jako s širším společenstvím stejně schopných, kteří se chtějí setkávat, a zároveň se vymezovali vůči pouhým turistům či těm, kterým jde jen o ubytování zdarma.

Cestování, pohyb a mobilita je vždy kontextem a prostředím aktérských interakcí. Všichni aktéři byli reflektováni jako ti, co musí být schopní a musí umět cestovat určitým způsobem, zvládnout situaci, přizpůsobit se, neztratit se dobře se orientovat, umět se rozhodovat apod. Zkrátka být mobilní určitým způsobem.

Š: You said before that it kind of changed. What did you mean?

M: Yes. Hmm. In the beginning it was mainly used by people who liked travelling who are backpackers and who like a style of low budget travels and then it become very popular in a way that people often think about it as not a community but rather just as website with free accommodation. (Mateusz, 35, Krakov)

...and some of the people are life travellers. (smích) (Inés, 25, Praha)

I think most people involved in CS like to travel so they have that connection straight away. And they like to...they'll ask me: Okay If, I 've been to Albania, not many people go to Albania. Ehm, so they'll ask me for tips on a good place to stay in Albania, a good place to go drinking and so on. So, yea I can offer that. (...) so it's a good way to exchange information without bothering with tourist guides that generally contain places that pay for advertising. (Jonathan, 41, Praha)

Aktéři jsou schopni pohybovat se lehce a snadno či přímo proplouvat vztahy (Bauman 2002). Předmětem zvýšené mobility v postmoderní situaci se stávají i informace (van Houtum & van Naerssen 2002), transmise informací má tendenci probíhat místo skrze globální, dominantní síť (např. média), skrze síť sociální, resp. sociální vazby. Cílem či účelem CS je pohybovat se lehce a snadno. A to nejen při cestování, aktéři se stávají mobilními obecně. Identifikují se s CS jako se zdrojem schopností, které tvoří mobilní rovinu způsobu aktérova života. Aktéři se během interakcí v CS učí být mobilními a zlepšují své sociální schopnosti vyjednávat s cizinci (Slavková 2014: 207). Stávají se vysoce mobilními s dovedností jednat s neznámými lidmi a pohybovat se v globálním prostoru (Bialski 2012).

I'm not ashamed of speaking with foreigners. I don't feel this barrier when I go abroad I can openly travel even without CS but CS helped me to develop myself in this way of life: in travelling, in meeting people, in dealing with strangers and foreigners. (Piotr, 25, Krakov)

9.1. Imaginární mobilita

Cestování je častým tématem konverzací aktérů, je jakýmsi spojujícím prvkem, základem společné identifikace. Aktéři často a rádi sdílí zejména své mobilní zkušenosti,

reflektují to jako určité cestování skrze druhé. Příběhy a vzájemné vyprávění jsou prostředkem vzájemné blízkosti a zakládají vztah. Vazby a interakce mobilním aktérům umožňují jakoby cestovat skrze příběhy a zážitky druhých. Sami tak mohou alespoň zprostředkovaně a nepřímou zakusit další místa a prostředí, i když zrovna nejsou na cestách. Vzdálené se může stát blízkým (Bauman 2002). Proto je tak důležité, aby couchsurfeři byli „cestovatelé“ a měli nějaké mobilní zážitky a zkušenosti, které mohou v rámci vztahu recipročně sdílet skrze příběhy v rámci této imaginární mobility (Sheller & Urry 2006 podle Bialski 2012: 53). Imaginární mobilita je pro aktéry vytržením z každodennosti a rutiny.

sometimes I find my life a bit boring so...I mean...it's a routine and by receiving someone it's like we can travel without moving.

A: Yea. I: Someone coming is like...someone who brings you his own culture and experience so...when I don't have time and money to travel I receive couchsurfer and I can travel thanks to their stories and stuff. (Inés, 25, Arman, 30, Praha)

A vyprávěli jsme mu, co jsme zažili cestou a on byl úplně nadšený a chtěl všechno slyšet, jak to tam na tom jihu vypadá jo, prostě tisíc kilometrů dál, on jako nevěděl jo, takže i pro něj to bylo takový cestování. (Hanka, 25, Praha)

9. 2. Bytí na cestě

Lidem v současné době někdy jde o určité „bytí na cestě“. Člověk je nucen být neustále pohyblivý (Bauman 2002: 14). Získání důkladnější lokální znalosti není i pro některé aktéry CS tak důležitá vzhledem k roztržitosti světa a všem možnostem v něm, aniž by si to často explicitně sami uvědomovali. I couchsurferská situace je tedy někdy paradoxně jen „bytí na cestě“ a získávání zážitků, ale jen těch povrchních. Z tohoto úhlu pohledu couchsurferská situace v některých situacích a u některých jedinců přesně souzní s postmodernitou a je vlastně paradoxní situací.

a taky plno lidem jde taky o zážitky, nebo o prožitky a ne tolik o to získat nějakou tu znalost. Prostě jakoby být na cestě, ale ta znalost toho místa pro ně není až tak podstatná. (Tereza, 31, Praha)

V terénu jsem se setkala s množstvím aktérů, kteří byli na cestě tak nějak doslova. Cestovali třeba několik měsíců a měli dokonce i určitým způsobem mobilní povolání, jako například webdesingér či virtuální učitel angličtiny. Tedy hranice času práce a volna byla pro ně často zrušena. Kvůli cestě se někteří zbavili všech závazků – ukončili pronájem svého bytu, prodali množství svých věcí. Často pro ně „bytí na cestě“ bylo vyčerpávající. Například jeden takový aktér z USA, se kterým jsem se setkala na CS meetingu, to reflektoval tak, že je již unavený z několikaměsíčního cestování, často již mezi evropskými městy ani nevidí tak velké rozdíly. Být mobilní klade na aktéra určité nároky a je těžké se skutečně vyvázat z role postmoderního turistu, ve kterém místa nezanechávají hlubší otisk.

9. 3. Globální sociální síť mobilního aktéra

CS se jeví jako zdroj rozšíření aktérovy sociální sítě. Člověk si díky CS vytváří vzdálené vazby s lidmi prakticky kolem celého světa, tedy v globální rovině. Aktéři tvoří

prostorově roztržštěné vazby, které vznikly skrze jejich mobilitu. Skrze CS je pro aktéry přirozené vyjednávat vazby v mobilním kontextu a vytvářet nové sociální sítě.

Mnoho z mých informátorů spojoval fakt, že v minulosti zakusili určitou transnacionální zkušenost. Právě CS se ukázal jako jeden ze zdrojů sociálních kontaktů v cizím prostředí a bydlišti během studia či práce v jiné zemi, kdy aktéři reflektovali jako složité vytvořit si sociální vazby v novém prostředí či „proniknout mezi místní“. CS umožňoval vazby mezi lokálními lidmi navázat například skrze návštěvy CS meetingů či setkání, jelikož praktikování CS není vnímáno jen jako hoštění či surfování. Může to být pouhé setkání či malá užitečná pomoc nebo rada. CS v mnoha případech přispěl k udržování transnacionálních vztahů a identity (Brettel 2000).

Ale je to hrozně příjemný, když člověk v tom městě nikoho nezná, nějakou dobu tam má žít, a zkrz tadyto místní tam může potkat někoho. (Tereza, 31, Praha)

CS meetings were very good but if I mean quite a new place where I don't know a lot of people. But when I'm in a place where I have a lot of friends, I somehow don't really feel it's worth to go there, especially that I don't like large groups of people... (Mateusz, 35, Krakov)

Člověk si v CS také buduje určitou základnu stabilních vztahů, například lidí provozujících CS ze stejného města. U těchto lidí aktéři již nerozlišovali distinkci přátelé vs. přátelé z CS, stali se součástí jejich opravdové blízké lokální sítě. Došlo k propojení vazeb ze sítě z CS a sítí mimo.

Couchsurferské vztahy mohou jako by zprostředkovávat další vztahy. Zkušený aktér s širokou sítí tak často navazuje nové vazby přes již své vazby existující, jeho známí z jeho couchsurferské sítě mu doporučí člověka v místě, kam zrovna jede a podobně. Již vztahy nemusí vždy navazovat skrze web, ale skrze svou osobní mobilní síť. Je to takový řetězec vztahů.

Couchsurfeři se jako cestovatelé také někdy setkávají „na cestě“, kdy oba cestují, což plyne z jejich mobilní povahy. Často se interpersonálně skrze vztahy „na cestě“ šíří i samotné povědomí o CS. Informátor Jonathan to dokonce reflektoval jako správný normativní způsob transmise. Protože jediné tak, v situaci kdy se povědomí o CS šíří v sociálním prostoru, se s touto sociální sítí a imaginární komunitou (Anderson 2008) identifikují ti správní aktéři.

CS initially kind of a spread by a word of mouth so you would be sitting in a bar and you tell people and it would spread slowly but surely... (Jonathan, 41, Praha)

9.3.1 Zdroj prestiže

Transglobální sociální síť se v mém výzkumu objevila i jako zdroj určité **sociální prestiže**. Aktéři vazbám na své zahraniční známé přiřkládají velký význam. Zdrojem prestiže je pro aktéry fakt, že mají vazby po celém světě. Mají pocit, že znají lidi po celém světě a skrze svou mobilitu mohou navazovat vazby kdekoli. Jejich vazby tvoří určitou globální sociální síť a identifikace s ní jim přináší určitý prestižní status ve vztahu k jejich lokální sociální sítí.

Pocit sociální prestiže aktérům zprostředkovává určitou imaginaci sebe sama jako transnacionála s vazbami na různých místech, který je mobilní a flexibilní (Slavková 2014). Je to určitá image (ibid.), kterou aktér v rámci pohybu v CS získal.

And my friends...sometimes I think that they are even jealous that I know so many international people from all around the world, from Brazil, from Turkey, from Australia...That they would never ever think that they would be friends with them.

Š: So you think your friends might be jealous that you are kind of cosmopolitan and you have these contacts?

P: Yes that I'm so open that I met people from that exotic country that they would never think about that they would meet a person from that country ever in their life. And I met (them), I danced with them, I had a beer with them, I showed them the city so they are maybe even jealous of that. (Pousmání) (Piotr, 25, Krakov)

10. Vazby v kontextu postmoderní společnosti

CS a vazby, jež v rámci něj aktéři tvoří, se jeví jako součást postmoderního světa, avšak na druhou stranu se aktéři svými interakcemi a aktivitami tomuto světu a jeho běhu jako by snažili čelit či mu uniknout. Tato část ukáže, jaké imaginace si aktéři se současným světem spojují a jak si v rámci něho vykládají své vztahy v CS. Téma již částečně prostupuje některé předchozí empirické kapitoly, ale vzhledem k tomu, že aktéři se k součnému světu v rámci interakcí silně vymezovali, jsem vytvořila zvláštní analytickou strukturu.

Postmodernita se na jednu stranu jeví jako určitý model či kontext, který je rámcem jednání aktérů. Individualistická společnost má však tendenci se transformovat. Lidé mají tendenci sdílet, lidské jednání a vtahy prochází motiv sdílení, a důsledkem toho je i CS a vztahy a aktivity lidmi v rámci něj vyjednávány. Toto „sharing“ je výrazem „morální ekonomiky“ (Bauman 2002), která je distinkcí vůči určité globální moci. To, že se aktéři stávají skrze blízké vztahy v CS globálně mobilními, jim umožňuje dominantní ekonomické moci vzdorovat, jelikož ji svými sociálními sítěmi vazeb konkurují či jsou překážkou (ibid.).

I.. now more and more people are in sharing like...lets share the apartment like sharing a car also-hitch hiking. In Germany there is also share garden kind of community garden and I like this principle of sharing. (...) But for me it's not accepting the system, the global system like...we have to do this like that (...) It's like trying to escape this system.

A: *This mainstream.* (Inés, 25; Arman, 30; Praha)

10. 1. Globální svět jako flow

V současném globalizovaném světě, ve kterém se aktéři nachází, může být aktérem CS vlastně kdokoli, kdo je dostatečně mobilní, jelikož technologie a globalizované prostředí mu mohou ideu CS zprostředkovat. Mí aktéři se pojímali jako ti, kteří se, alespoň ve svých imaginacích, mohou vydávat prakticky kamkoliv – všude by se setkali se známým pocitem *uncanny* (Clifford 1992: 97).

Současný svět byl reflektován jako svět s množstvím možností a lidé se jen snaží vyhledávat možnosti pro ně dostupné. CS je jednou z nich.

Vazby lze interpretovat jako určité spojení dle Baumanovy distinkce spojení vs. pouto (2002). Sociální aktéři současného světa navazují velké množství spojení, tedy určitých možností. Vazby v CS nutně nepředpokládají přátelství, ve většině případů jsou to spojení na určitém místě světa v určitém čase.

Svět se jeví jako určité flow, jež charakterizuje volný pohyb, je typický nekonečným množstvím možností, lehkostí a snadností pohybu.

U některých aktérů jsem registrovala negativní pocity ze vztahů v rámci tohoto flow, určitou frustraci z tohoto toku lidí, protože jejich život a každodennost byly do určité míry tímto flow strženy. Aktér je svědkem neustálého plynutí lidí, proudu dalších a dalších mobilních aktérů, kteří pokračují v zakoušení svých dalších multi-lokálních zkušeností.

I wanted to show everybody Budapest. But now I don't control the situation, because I've many requests. And I just answer ok come and come and come...ok, ok, ok. So now I don't control it, so now I feel that, I don't know...CS has deeply directed my life too. Because you know I have to wash the blankets before new guests and clean a bit the flat. And I've to go to the exactly same pubs. (András, 23, Budapešť)

It makes your life easier...if you wanna travel like the you know...Everything is easier now if you are within the EU you don't even show your ID anymore like for example the last time I flew to Spain and seriously nobody wanted to see my ID. So you know it all becomes kind of...it's like a flow. (Agnieszka, 36, Katowice)

10. 2. Vyvázání z každodennosti

Akteři CS ve svých výpovědích implicitně reflektovali jako prostor pro určité zastavení se v současné uspěchané době, jelikož CS samotný a vyjednávání vztahů v jeho rámci se děje jakoby v odlišném čase, vzpírajícím se čas postmodernímu, který má jinou dynamiku.

Když tomu člověk dá ten čas obzvlášť dneska, když člověk píše ty esemesky úplně rychlý, tak když věnuju tomu ten čas a trochu to rozepišu podrobně, tak vidím, že ten člověk fakt má jako zájem, tak třeba si sednem no. (Hanka, 25, Praha)

Aktér se při interakcích jakoby "vyváže" ze své běžné sociální reality. Nachází se v nové situaci, získá odstup od své každodenní situace. Lidé v současné době mají někdy potřebu poznávat a navazovat náhodné vazby s lidmi, kteří je vyváží z jejich každodennosti, jejich pevných, lokálních vazeb a sítí s přáteli a rodinou. Získají nadhled a sebereflexi nad svým životem a touto každodenností.

sometimes it's just a break from your everyday life. You know you have your own friends, you meet with them from time to time but it's something what you can...predict more less. You can predict you will be talking about this, you will drink this and sometimes you can be a little bit tired of this routine even if you love these friends. And you need something let's say fresh so that's why I like meet people from CS because it's always something fresh in your life. (Agnieszka, 36, Krakov)

sometimes people need to know someone without being that attached like friends that meet and family you have for the whole life. So people need some random contact with people, some people that come and go, hmmm. (Piotr, 25, Krakov)

CS je jistá abnormalita aktérova každodenního života, určitá přestávka, zastavení se či přerušování. V rámci svých lokálních sociálních sítí člověk občas cítí potřebu tekutých vztahů, potřebu postmodernity. Někdy lidé potřebují vztahy navazovat a opět je přerušovat (Bauman 2013), a to jim jejich couchsurfingová síť umožňuje.

10.3. Důvěra

Praxe couchsurfingových vztahů byla často reflektována jako něco, co bylo přirozené „dříve“, v minulosti, zejména v souvislosti s lidskou důvěrou a pohostinností. Dnes jako kdyby lidé na tuto přirozenou a jednoduchou věc zapomněli a začali se jí obávat zejména pod vlivem médií – globálního aktéra. CS navrácí pocit blízkosti, důvěry a vzájemné pomoci od původně neznámých lidí.

I'm always laughing that long time ago there was no CS, long time ago there was not so many hotels and when people travelling they were always looking in some private houses for accommodation so it's something what

was always in people's tradition in each country in each part of the world. People just forgot about this, lost this kind of taking relation, people just forgot that we can trust each other. (Agnieszka, 36, Krakov)

Dnešní lidé se takových vztahů bojí, zapomněli na tuto lidskou blízkost a kooperaci. Někteří aktéři reflektovali fakt, že CS není vlastně nic zvláštního jelikož člověk potkává dnes cizince každý den a nepřipadá mu to divné. Současný člověk je vlastně obklopen cizinci, které nezná. Jednou z nástrah dnešní doby je, že se vyskytuje se v situaci, kdy není v jeho silách kontrolovat všechna svá lidská setkání a interakce. Lidé v současném postmoderním městě se opravdu míjejí jako cizinci (Bauman 2006), zároveň je toto město spojováno s nedůvěrou a nebezpečím. Aktéři CS do prostoru města přinášejí síť blízkých vztahů své imaginární komunity, kterým však nikdo se zkušeností z městského, ostrážitého prostředí nerozumí, jelikož sem naprosto nezapadají.

Bezpečnost je pro couchsurfery tématem zejména proto, že je také tématem pro lidi zvenčí, když o CS slyší, tak ho považují za velmi nebezpečnou praktiku - pouštět si cizí lidi domů. Couchsurfeři se většinou nebojí, lidé z CS pro ně nejsou úplnými cizinci, mohou si na ně udělat názor na základě profilu či referencí jiných aktérů, které reflektují zážitek s nimi. Postmoderna vede k rozpadu důvěry mezi lidmi. Lidé jsou ovládáni médii, která vystupují jako určité dominantní elity ovládající většinu (Bauman 2002). Média vystupují jako globální instituce produkující také (stejně jako CS – aktér instituce) určitou ideologii, a to například ideologii strachu a fungování světa.

They read the media (...) so they won't invite people into their homes because "everybody is evil, everybody is gonna steal from them, everybody is gonna rape you if you're a woman" and that's not reality, that's not how the world really works. In the reality most people are good, most people won't steal from you, most people aren't interested in raping women. (Jonathan, 41, Praha)

Postmoderní společnost je až chorobně nedůvěřivá (Bauman 2013). Na tématu důvěry se opět ukazuje, že blízkými mobilními vztahy aktéři tento kontext důvěry v lidských interakcích obnovují, tedy postmodernitě se vzpírají nebo se o to alespoň usilují.

10.4. Pozitivní hodnoty

CS figuruje jako obohacení života, vytržení z každodennosti a rutiny. CS vystupuje a je reflektován také jako určitý nositel pozitivních hodnot vztahů mezi lidmi, a to blízkosti a pomoci.

No já jsem docela nedávno hostila jednoho kluka z Argentiny, co cestoval po Evropě a řekl mi, že díky tomuhle klubu, že má víru v lidstvo. (Smích) A já s tím vlastně souhlasím, protože člověk se najednou setká s laskavostí toho druhého. (Tereza, 31, Praha)

Nedůvěra v postmoderní společnosti může vést až ke xenofobním náladám (Bauman 2013), ale CS se i proti tomuto snaží vzepřít. CS samotný a jeho provozování byl někdy reflektován jako určitý nástroj či protiváha proti stereotypům, xenofobii, všeobecnému strachu a nenávisti. Tím se tedy také obrací v této aktivistické poloze proti postmoderní společenské nedůvěře.

I hope by CS and by sharing there can be less racism in the world like...maybe if you know more about your neighbours in the world maybe you would have a different opinion about them (...)And I think, I hope that this kind of approach to the world can help people to know each other. (Inés, 25, Praha)

Několik informátorů popisovalo situaci, že v jejich reflexi v současnosti lidé nemají „komunity“ a nahradili je komunitami virtuálními jako například facebook. Zároveň CS k facebooku neřadí. CS je někde na rozmezí. Není to virtuální, povrchní komunita. Jsou to určité bližší vazby, které jsou jen prostorově vzdálené. Identifikace informátorů nevypovídaly jen o pomíjivých vazbách odložených na neurčito, které by se daly nazvat tekutými (Bauman 2002), ale i o vazbách, které lze nazvat globálními, ale stálými i blízkými zároveň (Olwig 1997: 34).

Závěrem

Myslím, že z výzkumu a analýzy vyplývá, že všichni mí informátoři jsou tak nějak pro současnou postmoderní současnost „vybavení“. Umí se v ní lehce pohybovat, zároveň v ní však nacházejí to pozitivní a blízké v sociální realitě, trochu jako by se postmoderní realitě chtěli na okamžik vymknout. Postmodernita byla pro aktéry vždy kontextem, někdy byli oni sami její součástí, někdy ona byla předmětem jejich vzdoru. Myslím, že text prostupuje motiv vyvázání se z postmoderních schémat. Aktéři v rámci svých vztahů s postmodernitou vyjednávají, je jedním z aktérů například skrze CS – instituci, ale zároveň před ní utíkají svými mobilními a transnacionálními schopnostmi a zkušenostmi.

Sociální vazby fungují na základě odlišných sociálních norem, které se výrazně neslučují s obvyklým pojetím důvěry a blízkého prostoru domova. Aktéři skrze své vztahy zakoušejí důvěrné domácí prostředí, blízkost a pohostinnost ve vzdálených a cizích místech (Bialski 2012) a musí se ustavit ve své roli v novém soukromém sociálním prostředí (van Houtum & van Naerssen 2002).

Aktéři skrze své pohyblivé vazby na základě mé analýzy pociťují sounáležitost s celým společenstvím jako celkem. Identifikují se s uskupením, i když neznají většinu ostatních, tedy lze jejich pocit označit jako sounáležitost s určitou imaginární komunitou (Anderson 2008).

Vazby vytvořené „na cestě“ mají povahu sítě a aktéři je považují jako určitá uložená spojení, která tvoří síť a jsou zdrojem identifikace se vzdálenými místy a jsou nepřímo udržována.

Mobilita jako aspekt sociálního života, byla v sociálních vědách vnímána vždy jako určitý dočasný fenomén řazený pod migraci, turismus apod. (Hastrup & Olwig 1997: 5), ale v současnosti může být součástí i běžné sociální reality a reflexí aktérů, čemuž u mých aktérů také je. Mobilita je běžnou součástí jejich životů a díky ní mohou zakoušet i určitou sociální prestiž skrze specifický kapitál – kapitál globální pohyblivosti.

Aktéři vlastní multi-lokální zkušenosti, a to jim umožňuje navazovat vazby, jež jim umožňují vyvázat se z vlastní každodennosti a lokálního prostoru a mohou se pojímat v rámci určitých transnacionálních imaginací (Slavková 2014).

Literatura

- Anderson, Benedict. 2008. Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu. Praha: Karolinum.
- Bauman, Zygmunt. 2002 *Tekutá modernost*. Praha: Mladá fronta.
- Bauman, Zygmunt. 2006. *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON.
- Bauman Zygmunt. 2013. *Tekutá láska: O křehkosti lidských pout*. Praha: Academia.
- Bialski, Paula. 2012. *Becoming Intimately Mobile*. Frankfurt am Main: Peter Lang. [citováno 5. 5. 2015]. Dostupné z: <https://intimatetourism.files.wordpress.com/2012/07/paula-bialski-becomingintimatelymobile-ebook.pdf>.
- Brettell, Caroline. B. 2000. Theorizing Migration in Anthropology, The Social Construction of Networks, Identities, Communities and Globalscapes In Brettell, C. B. – Hollifield, J. F. (eds.): *Migration Theory /Talking Across Disciplines/*. New York: Routledge. Pp. 97-136.
- Clifford, James. 1992. Travelling Cultures. Pp. 96-116. In Grossberg, Lawrence, Cary Nelson and Paula Treichler (eds). *Cultural Studies*. New York: Routledge.
- Giddens, Anthony. 2010. *Důsledky modernity*. Praha: SLON
- Hajdáková, Iveta. 2013. Břímě i hra: Nepatříčnost, zranitelnost a emoce v etnografickém terénu. Pp. 121-147. In Stöckelová, T. & Abu Ghosh, Y. (eds.): *Etnografie: improvizace v teorii a terénní praxi*, Praha, SLON.
- Hannerz, Ulf. 2003. Being there... and there... and there!: Reflections on Multi-Site Ethnography. *Ethnography*, 4: 201-216.
- Hásová, Adéla. 2012. *Cestovní ruch a sociální síť: Projekt CouchSurfing v Česku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Hendl, Jan. 2008. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál.
- van Houtum, Henk & van Naerssen, Ton. 2002. Bordering, ordering and othering. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie (TESG)*. 93 (2):125-136.
- Kuřík, Bob. 2013. Prosvítit výzkum: geopolitika a etnografie v proměnlivém světě. Pp. 52-87 in Tereza Stöckelová, Yasar Abu Ghosh (eds.): *Etnografie: improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha: SLON.
- Marcus, George E. 1995. Ethnography in/of the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology*. 24: 95-117.
- Murphy, R. F. 1998. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: SLON.
- Novotná, Hedvika. 2009. *Výběrové strategie. E_Úvod do společenskovedních metod* [online prezentace]. UK FHS, [citováno 5. 5. 2015]. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>.

- Olwig, Karen F & Hastrup, Kirsten (eds.). 1997. *Siting Culture: The Shifting Anthropological Object*. London: Routledge. Pp. 1-38.
- Pradelle, Michelle de la. 1996. Několik poznámek k urbánní antropologii. *Český lid*. 83 (3): 189-195.
- Rosen, Devan; Lafontaine, Pascale R & Hendrickson, Blake. 2011. CouchSurfing: Belonging and trust in a globally cooperative online social network. *New Media & Society*. 13: 981-998.
- Slavková, Markéta. 2014. When I say I'm from India, They ask me how to get s taxi. *Lidé města*. 16 (2): 195-218.
- Stöckelová, Tereza & Abu Ghosh, Yasar. Úvahy o etnografii: Od dogmatu k heterodoxii. Pp. 5-35. In Tereza Stöckelová, Yasar Abu Ghosh (eds.): *Etnografie: improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha: SLON.
- Šindelářová, Zuzana. 2012. *Through hospitality towards global community: CouchSurfing jako turistická alternativa v postmoderním světě*. Brno: Masarykova univerzita v Brně
- Uherek, Zdeněk. 2002. Globalizace a urbanizace – trendy a výsledky výzkumů. *Slovenský národopis*. 50 (3-4): 434-443.
- Wilson, Samuel M & Peterson, Leighton C. 2002. The Anthropology of Online Communities. *Am. Rev. Anthropol.*, 31: 449-67